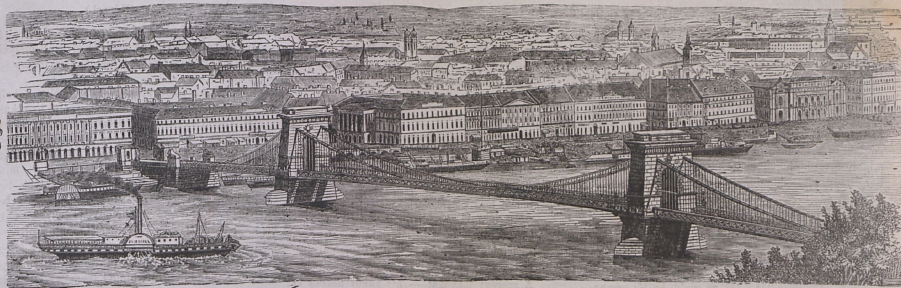

AZ ORSZÁG TÜKRÉ.

BUDAPESTI KÉPES KÖZLÖNY.

Harmadik évfolyam. — 35-dik szám.

Pest, 1864. December 11-én.

Kiadó: **MATUS JÁNOS.**

Kiadó-hivatal: Egyetem-utca 2-dik sz.

A kéziratok az Engel és Mandelstam-nyomdába, egyetem-utca 2. sz. a. küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 12 ft., félévre 6 ft., évnegyedre 3 ft.

A lap megjelenik háromszor havonként n. m.

minden hó 1., 11. és 21-kén.

Fel. szerk.: **SZOKOLY VIKTOR.**

(Lakása: Dehán-utca, 1-66 sz., 1-66 em., a „Szegedi kávéház” mellett.)

Talajtudós: **BALÁZS SÁNDOR.**

Tolnai Lajos.

Tolnai Lajos összegyűjtött költeményei napokban hagyták el a sajtót. Lapjaink csak szépet és jót mondanak a fiatal irodalom e kitűnő tagjának műveiről, s azt hisszük, kedves dolgok cselekszünk, ha az ifjú költőt, kiről ily általános a jóvélemény, bemutatjuk közönségünknek. Az arckép mellé, Tolnai életéről és munkálkodása jellemzéséről egy fiatal kritikus tollából közöljük a következő vázlatos adatokat.

Tolnai (családi nevén Hagymásy) Lajos 1837-ben született Győrkönyön Tolnamegyében. Atyja előbb itt, majd Váralján jegyzői hivaltalviselt. Halála után az édesanya Gyönkre vitte két fiát, hogy ott az algymnásiumot elvégezhessék, s

ugy bocsátotta őket Nagy-Kőrösre a főgymnásiumi tanulmányokra, midőn már teljesen önröjökre voltak hagyva.

Mint gyermekifjú legszívesebben Duna-Szentgyörgyön, édes anyja szülőföldjén és utóbbi lakhelyén időzött. Szerette nyári estvéken a dalolást a tigrékban, a kukoricafejtéseken hallgatni, szerette a szénagyűjtés, szüret, s más ilyen munkák alkalmával előforduló bohókódsait az egyszerű népek, szerette a természetes, őszinte magyar gyermekek társaságát, melyet német lakhelyeiken sohasem tapasztalt. Itt élték azon kedves életemet, melyet a szerető fő „Az alvégi kőháznál” című költeményében oly meghatólag fest. Az itteni nőtök adták neki az erő-

Tolnai Lajos.

sebb lőkést az elbeszélő, különösen a lantos elbeszélő költészetre.

Körösi tanuló korában Arany János tanítványa volt, a ki midőn egyszer az ifjú tanácsmár két volna föl a fölö, hogy lát-e honna külföldi tehetséget, hogy az iró pátkára lépesson: azt válaszolta neki: hogy azt majd önmaga is észreveszi, csak tanuljon előbb sokat; az európai nyelveket szeresse meg, olvasson sokat, irrogasson, s ha látna, hogy egy-egy vonást a magyében is látál olyat, a milyenkért a nagyok munkáit kedveli: akkor legyen még szorgalmasabb.

Ilyen tanács után, kivált az előt, a ki tudja, hogy Arany tanítványa, az előtök álló némes példány után, mily lelkesmereslenen vették az irodalmi munkásságot, nem lesz csoda, hogy nem sietett a föllépéssel, s hogy ez nem előbb, mint 1860 ószén a Tóth Kálmán és Vadnai Károly által szerkesztett „Hölygyárú"-ban történt. Aranynak a „Figyelő"-számára csak ezután adta át a „Vérág Lidi"-című balladáját. A „Figyelő"-nek, s később a „Koszorú"-nak folytonosan munkáltatása lévén, Aranyval mindig érniközben volt, s ez szolgál kulcsul ához, hogy most megjelent kötetét is neki ajánlotta.

A pesti hely. hiv. főiskolában a költészeti és szónoklatti osztályok felállításakor a költészeti és szónoklatti tanfolyámra választotta, Gyulai Pál Pestre jövelelekor pedig ugyanazon osztályokban a latin és görögnyelvi és irodalmi tanítását vállalta el, s ma is ezen álsában működik.

A mi költészeti illel, az újabb költői nemzedékben bizonylan fogható figyelmet keltő. Már első művei várakozást ébresztettek írása, s kivált balladáin kapva kaptak a szerkesztők, mint a melyek fársának legnagyobbbész hasonló hangú, egyforma modoru műveitől egészen elütöttek. Nyelvzetében, elfogadásában van bizonyos sajátságos erő, melyet a néptől tanul, külföldi felfogásban valami jellemző eredetiség, mely szerint csaknem mindent új oldalról fog fel. Tárgyalásában a legeskevelebb vonások is jellemzetesen tudja használni, mint a Koszoruban megjelent egy-két novelettája is mutatja. De minden munkája leginkább alakítása által nyeri becset. Elbeszélő egy, mint lantos költeményében ez a legszembetűnőbb. Nálá vala valami olyan a versben, a mi el is maradhatott volna; a meddig csak lehet letisztítja az eszméről a mellékes részeket, s ha nem volna más választás, inkább lesz valamennyivel homályosabb, semhogy annyival áradozóbb lenne.

S ha ezen tulajdonokat most, — midőn újabb költői nemzedékünknek taláunk szép hangot, — eleven érzést, egy-egy megkapó gondolatot, de aznál kevésbbé erős compositiót, — tekintetbe veszszük: Tolnait mindenestere határozott ügyességnek kell iradolmunkra néze tartanunk, a ki a közőnség szerkesztésén mélynylatát, a kritika figyelmét teljesen megérdemli.

Az alvági közháznmál.

Zsáid korcsáros lakja mostan
Csaaladuk régi tüzeltylei!
Az ablakot ki ékesíti:
Nem a virág: a rongy, a szemét.
A csónk, a csónk, mi egykor régen
Templománk tövé a lakót —
Milyen világ is volt az akkor
Anyám s hugom hogy ott lakott!

Szegények volnunk, mit tagadám,
De nyomoruk nem — neni, soha,
Számunkra mindig maradt, és volt
A jó égnek egy mosolya.
A mi másnál könnyen szegényes,
És a szívet szorítja tán:
Azt oly kedvessé tudta tenni
Széled mosolyával anyát.

Az ablak mellett állott széke,
S fehér kis varró asztala,
Az ablakban nyíló virágyala —
Mert hugom még lényk vala —

A tél, tavasz, a nyár s ézr képbén,
Az ősi cimér a falon —
Bodogságnak — mint akkor mondtam —
De másnak most se mondatom.

Mikor jöttek egy késő nyárral
Az augusztusi melegek,
Mi boldogan kiáltád sokszor:
„Ahol jönnek a gyerekek!

Eredj fiám, lágyom, erredj menj,
Hamar, hamar ajtót kaput,
S a két diák, anya s a testvér
Sirva egymás karjába fut.

Oh szép napok jövének akkor
Az alvági köház felé:
A szegény özvegy asszony sorsát
Sok gazdag irigyelhető: ...
— Szakad, szakad, csak omolj bőven,
E köny bizony szentem omol,
Érted anyám, ki ott a halom!
A mohos sírban nyugoszol!

Nóta a Fakó Péter fiáról.

Mikor a varjú ott tisztogató tollát,
Fakó Péter útt akkor árasztották.

Mikorra dör csap a nyárfá levelezh, /
A föltör levelek rég a pokolok les.

Akaszófa árka mikorra bezódlál,
Fakó Péter fia rég kiszáll a fölből.

Meg sem áll, csak megyen egész az egékie,
A nagy isten színe ele emelkedik.

Sorsát igaz szóval végigpanaszolja,
Az a nagy jó Isten, tudom, pártját fog!

Kék teste olyan lesz, mint a lilomszál,
Feherebb, tisztább a hósin patolyainál!

Héj akkor, héj akkor! Kondoros Eszti,
A szegény lányokat — hej akkor neved ki!

Drága szívgyógyel nyakad szakadaleg félt,
Megrakásúly gyürűvel mind a két kezzed;

Aranyotjü csipés, sühög ruhába,
Beültetle a hintó selyem vankúrszá;

Országánk-világunk megtagadtak! magad,
Karaszalónak pingált pörök ajkadat.

Düglöt eb lennki, két kinyagat az uton:
Kondoros Eszti de nem lennek tudom.

Tolnai Lajos.)*

A szlatinai sóának.

(Képpel.)

(M. E. K.) Szlatina falu Mármarosmegyében Szigetölt föltáryára, a Tisza emelkedő partján fekszik, s leginkább a külön kúszéget képező aknami-völgy és kamaratülszívelők lakják, s a kinastóri nagyobb épületek külszívelő városias alakot kölcsönöznek.

Sóánkni, a mármarosai gazdag bányahelyek között is, a szterelen mennyiség által tónnek ki. Szakavatottak számszája szerint Szlatina töb száz éven keresztül könnyű szerrel kiadhatna évenként egy millió mássa sőt. Még azon előnye is van, hogy a Tiszához közel esvén, a sószállítás innen kevesebbre kerül.

Jelenleg három aknája van mivével alatt: a Kinga, Miklós és Ferenc nevi. A Kinga-aknának üregesszám 83, az ezzel egyesített Miklós-akné pedig 97 öl, középszélességük 18, s mélységük a földszintnél 56 öl. E kettőt 1789-ben nyitlították meg, s így már 75 év óta végjárik folyvást lefelé.

A régi aknák harang vagy kúpsorúvek, az újabbak paralelogramm vagy kúpsorú-ídomban vannak mivével, s kivágott falaik simák, egyenesek. Azonban a Kinga-aknában, melynek bejéket mutatja föl képmük, a kevésbbé tiszta sótelepek ki nem vágatván, (mit ha g y s ó k n a k neveznek.) — ezen szabálytalan rendtelenség alkotta oly sajátos, de mélybe holtvölgyes, sötét harangszörny nyílások, amelyek legalább az aknát, a roppant táblák, kilyű-összepek, a sófalaknak fehérből barátra átménő, györgölő rétegeket, és különösen a háttér sötét üregéből kifelé, toronymagasságú gála, ezen önállású impozans sóhályán, — fonséges látványt s esodálatra és áhítatra készült háttér idéznek elő.

A népmóda ezen tündérpaloták it lakó láthatatlan avlívégi szemlemez légi alakjait, a gnómok, az akna törvények rajongó seregével népesíti be, kiknek fejedeleme Sogur kristálytölvényt és

sókoronát visel, s legfőbb hatalomnal örkődik az aknák kínesei fölött, s kik mindenféle alakot ölthetnek magokra, majd széppé, majd rútta változtatnak, s lényekilek megfogóknak is fel szokták tündezni, hasznatla és faggyatva, de leginkább jöttekkel árasztva el a viláigkuba behatoló embereket.

Déva vármomjai.

(Képpel.)

(Sz. Gy. J.) Erdély azon őskori várának egyikével ismeretleket meg az olvastól, melyek mind a nép regéiben, mind a történetben fontos szerepet játszanak.

Déva Hunyadmegyében a Maros balpartján fekszik, csaknem egészen magánálö hegyek tepén körönázva fedetlenül falival. A vár keletkezési körülményeit mely homály borította. A hagyomány majd a dákok, majd a rómaiának tulajdonítja a vár keletkezését, míg a néphit e pontot is, mint egyáltalán Erdélynek minden kiválók helyét, túndérek hajdanai lakának tartja. Ide vonatkoznak a Kóniévés Kelemenről szóló néphaláljak, melyekből nemrég a „Koszorú" és „Fővárosi L." is közölt.

Mint történetileg nevezetes hely föleg nemzet fejedelemkén korában jutott nagyobb jelentőségre. Azonban Bethlen Farkas szerint már a Jagellókok és Anjok korában is Erdély egyik legtekintélyesebb erősségét képezte. Töb ízben lakott Déván a magyar királyok által kinevezett vajdák; nemzeti fejedelmek jó és rozé napjainkban nem egyszer voltak a kisiny sasfészék falai közé kihívatni diadalmelet a várhoz veszteségeikkel. Apaffi halála s a Rákóczi forradalom befolyta min az osztrák helyőrség székelt a vároban, melytől egész 1800-ig folyton jó karban tartották: az ez időbeli parancsnok Mitrowsky, azon jelentést tette az udvarnál, hogy a vár nem erőmeles a fenntartási költségekre, minek következtében még ugyanazon évben oda-hagyattatá. 1880-ban Ferenc császár rendeltetére fölve lakhatóvá tette falunk Dévát. Az utolsó és legutolsóabb csapat 1849-ben érte, midőn is a magyar helyőrség végigzátalansága következtében a vár nagy része leberült. Azóta egészen pusztán áll.

Falai közölközö gyönyört kiltászat a Maros völgye és hátszegyvédekéi havosokra.

A munkási vár.

(Képpel.)

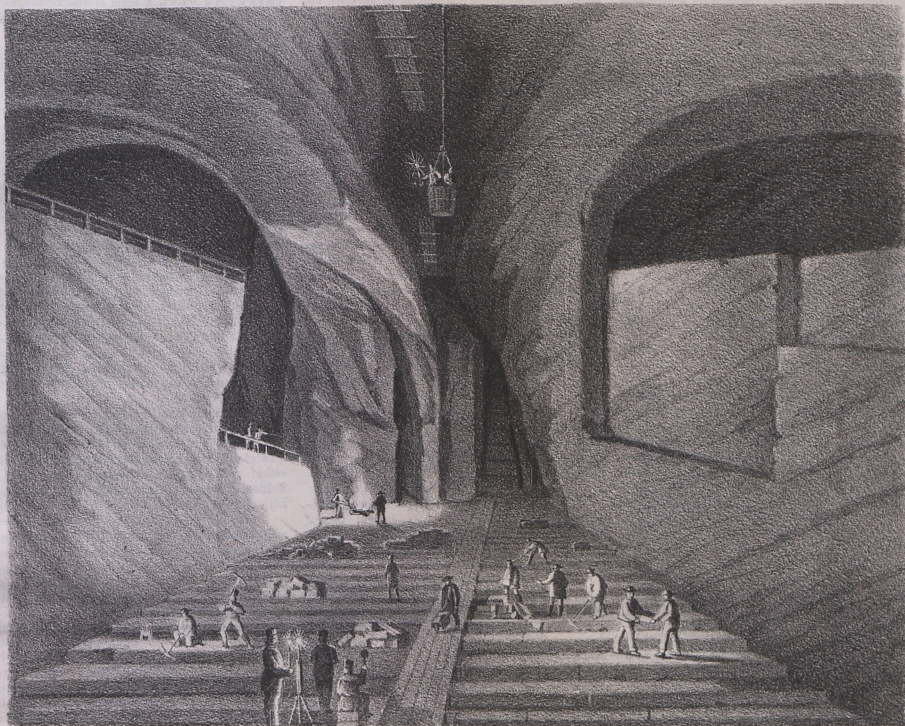
(K.) Munkács Beregmegyében a Latorca folyam mellett fekszik, Budapesttől 44 mértföldnyire. Vidéke Felső-Magyarorszárg legészbe, legfestőbb pontjai közé tartozik. A házának Galiciától elválasztó Tatra hegylánolatának megsztüveléi délféle messzerlekköz sikság torkolatában van építve Munkács város, s a városköz közel egy a hegylánolatnál iszolalt, magában álló merlekek sziklahelyetelén a munkási vár.

A hagyomány a vár keletkezését őseink bejöveteleg viszi föl, a kik, midőn a Kárpát magos bércein álltek, „azt a helyt, melyet legelőször elfoglaltak. M u n k á c s n a k neveztek, azért, mert igen nagy m u n k á t a l é rkeztek a választótt földre." Itt alapítvan napig pilentek, s akkor tették volna le legyűjt a még ma is fennálló várnak.

A munkások várnak nem egyszer voltak nevezetes napjai, és sok viszontagságon és szenvedéshen kellett keresztülmennie. Régenteen királyi birtok volt, majd főúrának is, az erdélyi fejedelmek kezébe kőz jutott, mígmen II. Rákóczi Ferenc szüzületése után végre a vár a hozzát tartozó körülbellő 40 mértföldtel vért urolatmakkal együtt, Schönborn grófnak adományoztatt.

Munkács az 1855. júli-6-én Luxemburgban kelt legelsőbb rendelet által megsztüven vált löni, s a helytartó-átkezésé alá helyezett kerületi fegházszá lett.

*) Költeményeiből.

A „Kinga“ nevű sóakna Sztatinán.

(L. szövegét a 410-ik oldalon.)

Ujkeri Hamlet.

— Tourgeneff beszéde. —

(Vége.)

— Gondoltam magamban, nincs-e a multban valami? Tudakozódtam; semmi sem bizonyult be. No itélje meg önmaga; egy eredeti ember vállat vonított, talán egy párszor sohajlott, s aztán elkezdett volna saját módja szerint élni; de én eredetiség nélkül lenni a generátora kezdetem kancellálini. Nőbbe, egy vén leány minden szokása — Beethoven, éjjeli séták, rezeda, barátokkallivelezés, albumok, annyira befészkeltek magukat, hogy egyáltalában semmi életműdhoz, különösen a háziasszonyi élethez hozzá nem szokhatott; s mégis mindig nevetésgés marad egy férjhez ment nőre nézve, hogy névtelen búban sínik, s este énekel:

„Ne öbreszd fel hajnalban őt.“

— Lám ily módon élvezük három évig a házasság paradicsomát; a negyedik év elején Zsófi első gyermekágyban meghalt, és különös! úgy tettsz, mintha már előre megengyodtam volna benne, hogy nem lesz képes engem leányval vagy fiúval, a földet új lakóival megajándékozni. Még emlékezem rá, miképp tettemek el. Tavasz volt. Anya templomunk nem nagy vala, öreg oltárfala megfeketült, falai kopottak, a téglakövezet nélkül hiányos, min-

den karnál egy ócska szent kép. A koporsót behozták, épen a közepre, az oltár elébe vitték, egy avult lepellel bevonták és három gyertyatartót tettek reá. Az istenítisztelet elkezdődött. A gyenge, hátul kicsiny copfot viselő kántor, a ki zöld övét igen alant hordozta, a tinnél szomoruan olvasott. A hasonlólag agg. jószívű és egygyűi képi lelkész, a sárga sávos lilaszini papi ruhában, egyszerre maga s az egyházi helyett szolgált. A nyílt ablakok egész szélességében a szomorú nyírek ifjú, frís levelei rezegtek és susogtak; az udvarról füllal toltult be; a viaszgyertyák veres lángja a tavasz nap vidám fényében elhalványodott. A vereshajpólás az egész templomom átlangozott, és itt-ott a fedezet alatt egy berepült fecskeének vidám cseregése hallatsz. A napisugártól bearayozott porban, a nem nagyszámú, és az elhunyttért buzgón imádkozó parasztoznak feje gyorsan hajolt le és emelkedett fel. Vékony, kétes fodrokban szállt fel a füst a szentelt vizarló nyílásából. Megholt nóm arcára néztem. Jézus Krisztus! maga a halál sem mentette meg, nem rygylította be sebeit... Ugyanazon beteges, félték, néma kifejezés... Mintha a koporsóban sem érezte volna jól magát... keserűen keringett benne a vér. Jó, jó lélek volt, s ő maga látszott örülni rajta, hogy meghalt.

Az elbeszélő arca vörös lón, s szeme elhomályosult.

— Miután — kezdő újra, — a súlyos leveletérből, mely nóm halála után rajtam erőtt vett, helyreállottam, a mint mondani szokás, valami rendes foglalkozáshoz akartam kezdeni. Állambivatalba léptem egy kerületi városban; de a hivatalos épület nagy szobáiban főfájást kaptam, szemeim is rossz szolgálatot tettek, s még más okok épen idején érkeztek... búcsút vettem. Ki akartam Moszkvába rándulni, de először nem volt pénzem és másodsor már mondtam önnek, hogy alázatossá lettem. Ezen alázatosság egyszerre s mégsem egyszerre szállt meg. Lélekben már rég alázatos voltam, csakhogy fejem még mindig nem akart hajolni. Erzelmeim és gondolataim szerény hangulatú a falsi élet, a szerencsétlenség befolyásának tulajdonítottam... Más részről már rég észrevettem, hogy csaknem minden szomszédom, az ifjak, egy mint az úregek, kezdetben tamulisságom, külföldi utazásom és nevelésem egyéb előnyei miatt tartózkodva, nemcsak tökéletesen hozzám szoktak, hanem még irányomban fél-gorombán, fél-tréfasán kezdetek magokat viselni, magyarázataimra nem hallgattak, s beszéd közben a „lelkem“ szót gyakrabban mondták, mintsem akármik szerette volna. Azt is elfeledtem önnek mondani, hogy házasságom első évében unalomból az irodalmi téren is próbált tettem, és az újságba még egy cikkeskét is, ha nem csalódom, novellát küldtem, de kevés idővel

eztán a szerkesztői udvariass levetel kaptam, melyben többek között az volt mondvá, hogy tölem lehetetlen az értelem, de a tehetséget későbbesre megtáradni, s hogy az írodalomnak csak telletégre van szükség. Azonkívül tudomásomra jutott, hogy egy áttávozó moszkvai, különben jószívú ifjú, a kormányzó egyik estélyén, rólam, mellesken, mint szellemtelen emberrel, a kínok nem sok emlékeztető, még mindig tartott, tudtá őm, nem akartam önmagamot „pofon títani”; végre egy szép reaktat felnyitk szemeim. Ez így történt. Hozzám jön a békebíró, azon célból, hogy bizonyos földemen és birtokomon levő hida figyelemreztessen, a melynek meg- igazítására legkisebb módton sem volt. Mintán a palánkára egy darab füstölt húst megevet, ezen engedékeny rendeléffély alyai szeremházának tett nekem figyelmelenésemért, aztán helyet- meben ereszkedett, s csak az tanácsa, hogy pa- rasztjaimmal egy kevés kaját hozassak rá, pipára gyujtotk, s a közeléget választásokról kezdett be- szélgetni. A kerületi marschall tisztelet-címére kü- lönben bizonyos Orbanosan töredékut, úres szájhós, a ki azonfelül vesztéshözes folyomdot. A mellett sem gazdagás, sem tekintély által nem tñnt ki. Kimondtam róla véleményemet meglehetős gondallanal; ószintén szólna, kevélyen nézetem le Orbanossan urra. A békebíró rá nézett, barát- ságosan vállmarra vezetgetit, s nyújan az mondá: nem a mi delünk, ilyen embertek megindít... hogy is tömök az? Varga maradt kaptatás! — „De hoossion meg őm, feltelem lehaglottam, mint különbség van köztém s Orbanossan ur között?” A békebíró a pipját kivette szájhóiból, szemét kime- resztette, s kóhógátt a nevést mátk. „No, ön tréfás ember, — jutott végre szóhoz könyök közt, — ez díeső él! Nem, ön egyetlen!...” S elvázo- zásán nem színt meg rajtam mulatozók, könykövel mindégre oldalba taszított, s most már tegezett. Végre elment. Csak ezen csepp bírányozt meg, a pohár megölt. Néhaésszor fel- s aljártaom szobám- ban, a tükör előtt megállottam, hosszán-hosszán néztem zavart tekinteltem, lassan kinyújtott nyelvetem, s keseri gunnyal rázám fejemet. A fáty- los lehullott szememről, tisztán láttam, tisztában, mint arcomat a tükörben, mily őrös, értékellen és haszonlalan erreditítés-nélküli lény vagyok.

Az elbeszélő megállott.

— Egy voltairai tragoidiában — folytatá szomorúan, — bizonyos ur a felét áruvend, hogy a szerenessültség végső fokára jutott. Dölehetet sor- szomban semmi tragikái nincs, mégis, megvallo, valami úrészt érzetem. Megismerkedtem a hideg kétségbeesés mérgező gyönyörűségével; érzetem, milyen edes egész reggelt át, esiesítés nélküli és gyűnkön tekive sülésitökön napját s óráját átko- zni... nem tudtam egyszerű elszántsá lenni. S valóban itélle meg önma, a pühényián az álltam gyűllöt futnoh láncolt, sem gazdász, sem hivatal, sem írodalom, semmi sem akart használni. A föld- desurak nem bizattak, a könyveket údorodotam. A vizkóráss az „fellett”, betegesen érzéget, túrt- jelett rázó, s az „ellett”: szót lázasan kijelölö kisaszo- nyokra nézve nem voltak több érdekes jelenés, mióta megszüntem fecsegni s elragadtam. A magányba egészen visszavonulni, erre nem volt több idő, s nem is lehettem... Kezdetem, mit gond- olon ön? a szomszédokhoz kezdetem eljárógatni. Mintegy óngveésítéssel ittastalan, mindennem kí- csinyes megállásommal tettem ki magamat. Az asztalnál a tálakát orrom előtt vitték el, hidegen és merészen fogadtak, utóljára énem észre sem vette; sőt még a köziárságába sem engedtek bevegye- gűlni, s most szegtelémtől szádekésan valamely if- főstoba fecseget minden igentőlöz szokatlan játs- zást, a ki Moszkvában annak idejében el lett volna ragadtatva, ha a port lábamról, vagy köpöcsém szeg- lyétét észkolhatná volna... Sőt még azon gondola- tól sem engedtem meg feltekem, hogy a enny keseri érzetnek adtam által magam... Mire is magukban gonyulódók? Ime, így viselletem magam néhány évig, s így viselletem most is.

— De ez már mégis bolocsún! — mor- mogta a mellékszóban Kantogrudin ur álmos hangja, — micsoda számránk jut az estebe ájjal be- szélni.

Az elbeszélő gyorsan papjára lát a bűt, s ab- ból féléken elokukcesszáva, ajánlja fejegeteit.

— Pszl, pszl! — susogá mintegy böcsóná- tot kérvé, a kantagrudini hang felé hajolt, s tisz- teletteljesen hozzaféte; a mint ön parancsolja, bo- cossásem meg kérem. Neki szabad alunni, éte meg- illéte az alvás, folytatá újból susogva, új oról két gyűfőle, ha csak azért is, hogy bolnap ugyanazon gyönyörűséggel megérek. Nincs jognok új háborogatni. Azonfelül így látsík, mindent elmondott önök, a mi akartam, valóságoslag ön is alhatt. Jó éjt kívá- nok kérem.

— Lázás gyorsaságát fordult meg az elbeszélő, s fejtét a vánkoba tetette.

— Szabad-e tudnom legalább, — kérdezém, — kivel volt szerencém...?

Fejété gyorsan felítotte.

— Nem, az Istenért, szakasztól félbe, ne kérdezzé ön nevetem, sem tölem, sem másoktól, ön- nek az ismeretlen, a sorsot megbőntöt lény. Was- sill Wassillás maradtok. Azonfelül nem is ér- demek, mint erreditítésügküili ember, különös ne- vet. De ha egyáltalán valami nevet akar ön ne- kem adni, úgy nevezzen... nevezzen a stigrívói kerület Hamletkének. Ily Hamlet minden kerületben sok van. De talán a többiekkel nem érintkeztél so- sem.

Ismét ágyába tetette magát. É s másnap reggel, midőn felkeltőtök, nem volt már a szobában. Hajnal előtt elutazott.

Zálnoki Sándor.

Egy kuruc tábornok.*

(Vége.)

Palotával Simontornya példája szerént ha- marjában véget. Azért ebbe is őrséget kényeztet, utána a kis cskvári erődöt — Fejérvának mintegy elövarát — könnyűszerrel elfoglalt. Miután ezen- kéiben hadai egyet reg szaporotok, maga is Fejérvá- ra áll szála. Itt, ugyiltszik ostromkészletet létele, vagy hadainak nyomasztalása végett, valamelyét késett a vár alatt; azonban Beresényi futárra érke- zett hozzá, s megívte a szomorú hírt, hogy a feje- delem és Forgács által vezértelt sereget Zsibódnál megverték; hogy Herbevilla benyomult Erdélybe, hol a városokat, vidékeket egymásután foglalja el. Az erdélyi és tisztántú kurucsig élképpéde, meg- bölöcs; ellenben Bécsben meg az orom: azért a fejedelem most egyáltalán a túl duanaktól vár s kí- vánata: hogy Bottján minél gyorsabban nyomuljon Styria és Ausztria felé, a hová betörven, rémisít el Bécsot, villanyozza fel a csüggedt országot. Beresényi meg Ocsakyt némi hadakkal átküldeni a Dunán, hogy e dolog hamarabb mehesen végre: sőt később mag is áttálozvelel megjen szerént!

Bottján e tudósítás vételével rugtén indulót veretett, sietlégre indít hirokókkal küldö Csákyék és Balogh Adámok után: s azzal a cskvári erd- ben és Fejérvá szenneltatására megült sereget hagyván, gyorsított meneteken híngyelt Tata felé.

Útjözében — cselei vagy ostrommal — megvevte a Bakonyban, meredek sziklára épült Csesz- nek várát. Abba is vetelt vagy szegyalot, Tatát már — mint tudjuk — előre ostromoztalták Csá- kyék által. Most azért derek hadaiával meg is alája szállván, a híres tábornok személyes megjelenése anyira megbődtá a várbeli magyar labanz-lovas- ség, hogy kedvet kapott azzal szolgálni. Kijött tehát ellenkezés színe alatt a várból, és mind zász- löstől, seregestől kureccá lón. „Ki is igen jó katonáság” jezzli meg róla maga Bottján di- cserőleg²⁾.

A várbn magára hagyott német gyalog e- lerre eselést bátorságot, s a különbén derek erdőt, mindnyárt az első ostromkor kegyelmele megdó. November 22-ken már Mátás király egykori vár- poliájában szállt meg Bottján.

Beresényi írja Károlyinak Nagy-Szombatból 1705. november 19-kéről: „Pozsonyban már híre van, hogy Forgácsot fölverték, és 7000 német

ment be (Erdélybe), az többi visszagyon, mivel től az Dunán Bottján s az többi ér- reszegték őket, s fejjül semmi segétség³⁾.”

Ugyan Beresényi Károlynak november 22- kéről Nagy-Szombatról: „Érdilettem szörnyen (a császárriakal L. é. az akkor folyó fejevénzséretl al- kudozások alkalmával) az Dunántól való operációk- ból, mert már Simontornyan kezdve Pécs, Sıklős, s a többi mind miénk. Kívágvok, az némélejté, s az magyarázja miénk meg Tattának. Esztergomnak is; már ma Tattánba akart behódolni Bottján. Óvár körül őrsé Pálly az Dunát s Lajtát; most már háta mögbe küldtem neki (Ocsakyt), magam is helyem újjárba mek, Karvánál szállítok több hadat által (Semnyey és Sínay gyalogait); csak mindütt szállítotték által, jó volna; de ha előbb nem, a télen meglez, s tavaszra hidam is... Megveszem Ausztriát az mint Erdélyen vonson⁴⁾.”

Gr. Csáky István szintén ez idő tájban írja Nagy-Szombatról 1705. nov. 29-kéről Kruicy Mártonnak: „Dunántól való operációknak Isten jóvalából szerencsés progressus láttuk; sopra- nyi, szombathelyi, és Styria szíreiben lévő feleink, ugyan Bottján János uram is Simontornya, Pécsét és Sıklőst reoccupáltá⁵⁾.”

Bottján Tattában csak addig késék, míg a várat jó erőben hagyhatta; aztán Pápja alatt ter- mette seregvél.

Pápjának akar terjedelme erősebb volt; egyik félét aligszorultán széles fő, másik félét ké- és félbelsőség, s vizes árkok védtek. A várkastély a külső erősség egészen megláza. Viéer olasz ember volt benne a parancsnok: báró Miglio Tollus ezredes; az ővegs 800 német gyalog, és két század rusz könnyű lovas.

Bottján két oldalról: a túzes kapu — a mai tüzemalonk a várkastély között — és a bo- sonyó-rik a pu felé kezdé a lövetést. De a mezei ágyúkatik sem sokra mentek, rohamot pa- rancoalt. Miglio készen várt: a seregbontóktól fel- vonata a bástyákra, és ágyúkat kartácsra töltött. A dobok, trombiták jelére a roham, s más részlől a melek megkezdődött, s Bottján új veszedelmébe jutta, — csak hajszalón múlt, hogy életével nem adózott. Mert a mint táborokra s testőrsőrázázá ción nagy párdűzbőrsön, daruollason lovogtva, a ro- hamozólókat rendezven és vezérelven: ismét el- ragadtá heve, a rohamokkal maga is a várnak vigá- tot, s az egyzerebe kőhüt osztottó kartácsok köze- pébe került. „Három helyütt t esett át rajtam a lövés” (írja maga?); a szétvájtódtól kartácsok- redékek vállát érték meg, nyaktól, fejét szurok; mellét hatalmas vértje menté meg a már ütődött kar- tácsdarabokól. Még így is három sebet kapott. S a vakmérő vitte — mint alább látandók — az ugyan vesztés esztéről ócskány órdávek, sőt gúnysón, és nyakas halálmegevéssel szól.

A rohamon Bottján csak megsebesült: Miglio — elesett. Egy kuruc hívra halálson meglöve az elesést oltat. É s a várbeli németseg, parancsnokál lehallalt látván, s megretelven a ro- ham erjedtől: kúttáze a fehér zászló, megadáz a erősséget, föliténlően. Közölük vagy 400-an osz- rom szolgáltató vállának. — A többi — a ki az ostrom áldozatjává nem lón — rabul esett.

Bottján e négy százából, a tatiánakból, a két szárnyeseg által elfoglalták, s egybő nemet lök- vényekből külön reguláris gyalog ezredet alkot- tának, a jeles Párol Lászlónak ádá.

A többi elfoglalt várakban is, de különösen Pápnok sok löpört és anyagi fegyvert talált, hogy egész regimenteket szállt föl vele.

Ezzel a két szárnyeseg is jól hatótlá feladatát. Nevezéretlen Csákyék felhatalon Kodrom eljele: Pannonháton, melynek parányi német őrsége előlük Györbe menekült, így lavós nélkül elfoglalták; Sztűnyon — Kodrom előtt — a többi sereget hagyták: s bár Pálly a Ráhavónál szor- galmasan őrsé; Bezeredy túzes rohammal megnyitá az átkelést, s bár Vűcseljné nagy erőre bukává,

¹⁾ Ugyanott.

²⁾ Tóhat nemcsak a tati, hanem az esztergo- mi magyar-labanc katonaság is kurucok lón.

³⁾ Károlyi-levéltár.

⁴⁾ Nemz. múz. kézír. hung. fol. 167.

⁵⁾ Károlyiakt.

egyfelől megnyomatott, később azonban mindannyian a harcba gyűlöltek, feles németet levágták, vagy szabrát fogták, és Pálfiy viszonyatott Magyar-Orvárohoz). Pálfiy hadából sok elesédt, a kuruc pedig mindenfélről előzött a Rábához. Mert kévsés ezután Vasmezejben, Hídvég körül, a szintén előladott alsó hadszállás is jőpve a Rábán. Balogh Ádámé ugyanis Földvár alól hogy megindultának, legelőször Botlyavántól vittek el kisvárt, melyet aztán Hellepreont előlét őrséggel; majd hejleig nyomulván, ostrommal megvették Pécsét, a németet belőle kivágva: — Szigetről elő igyelt csapatot állítottak. A Somogyvárból csakúgy önzölött hozták a sok lapangó kuruc. Sándor László ezrede újra helyreállt; a Balogh Ádámé, Hellepreont teljeszzámával nőtt meg Tolnában. A jelentkező nagyszámú hajdukat is azonnal szállították elözre dedesikeikhez. A három Horváth (Ferené, Tamás, Mihály) ezerei felvonékedtek.

Igy megzaporodván hadaik: meg Balogh, Kisfaludy László és Kiss Gyergely Siklós ostromoltak; Sándor László és Hellepreont, hogy még többet tegyenek mint utasításuk kívánáá: Slavoniába is átkelendőzának. Azonban Siklós törőnán már lobogott Rákóczi zászlaja; Balogh Ádám Hellepreont Eszék és Szigetről felé vizsgálva, és több hadával tovább indult. Zala — miként az előlbi megírta — behódolta a Kisfaludy László alá nagy késésséggel kapották. A zalai várakat: Sümegyet, Csánczóbert, Kaporot, illetve Kisfaludy és a Botlyán által Pápától oda küldött Domokos nyerték meg, mert bizonyos, hogy ekkor mind a várak kuruc kézzé jutoták a gyenge erősségű Vászonykővel együtt, s hogy Kisfaludy László ez alkalommal nem haladt tovább Zalánál, valószínűleg az említett várak visszatérő Domokos Ferencelt. Ellenben Balogh Ádám, Sándor László, és Kiss Gyergely Vasha törtek be, s átélének — Hídvégre! — a Rábán. Csákyékkal egyesülődök. Az egyesülős megtörtént, és Pálfiyval, Heisterrel folytatott apróbb csatározások között a terv szerű Kőszeg alá szállottak hadaik. Csallókozók hozták a Bercsényi által Karvánán¹⁾ átküldött két hajduezer is: bár Sennay Pengézé és Színay János: ezeket azonban egyikre sem volt teljesé. Dumánál felmáriszaporitók. Így toldozták ki teljes regiméntet Botlyán győrelme után közbén az oldalra mellett küzdő Lóczy Endre hajducsapát²⁾, mely szintén hiányos vala átkelénekkel³⁾.

Kisfaludy György, Bezzerdy Imre, Balogh Ádám, Sándor László, Kiss Gyergely, és Réthely György tehát Sennay és Színay — ennek neve így is iratik — együlval együtt december 8-án Kőszeg alá szálltak⁴⁾, s Kisfaludy György mint brigáderős vezérlete alatt megkezdék az ostromot. Csáky és Ebeczky még Pálfiy foglalkoztatás, s Török István a győri németekre s a rábai révrel való vigyázás miatt nem valának jelen.

A kerített városból és várból álló Kőszegert német gyalog, és a város felsővezéret purgessége védelmezé. A kurucok először követeket küldtek a város alá; a városok a kiket a bört lévették. De a dúhisz Tokpárján s a vár és bört páncselőző, nemcsak hogy felbéleltek alatt megözték a polgáriságának az alkuba beoszták, hanem a magyar követeire, minden embert és hadi jog ellenerre, kiküldtek⁵⁾.

Ez emberellen eljárás szerűfölt felhasználta az ostromlókak, a kik most már irgalom nélküli kardhalállyal fenyegették a védőket, felpórádással, soká őrtéssel a várost. Rébóntó ügyük hiányában csak úgy, minden lovetés nélkül ostromlókra hólyomatok, s hajdukat zénelti szerékben, háromszoros "Uram a Rúsus"⁶⁾ kiáltással⁷⁾ egyszerűen minden oldalról rohama megének. A főostrom az ő temetői által intézettek, de a védelem egy makacs vol, hogy a kuruc gyalogságot két

izben visszavágták. Ekkor Kisfaludy a lovas ezredeket is leszállítja a nyeregéből⁸⁾, s a hajdukkal együtt, karddal, kőpájával új rohamra rendelé. Magék az ezredeket állották a támadó hadoszlopok élére. Ez és elszánt, véres roham most, harmaldizban megözös a vár sikert. A kurucszag ostromlótörőjain sebeseben gomolygott föl a falakra, felítte zászáit, és berontván, bösztölten koncolta a katonaságot, s a fogyczeres német löveket. A ki lírelendően a belső várba nem menekülhették: életlenek nem volt irgalom. Ekközben a várost zsákmányra vették, a győztes had a házakat kutatta. Végre minden földet mint kit ülti, s mit dúlni: a várost minden oldalról lángra borították. — Így keserűltek meg a Kőszegre a követekre lovetést. Az elesett német katonákban kívül — kiknek számát nem jegezték föl a történelem — csak városi polgár 300-ig kaszaboltott le⁹⁾; s bár Botlyán maga személyében jelen sem vala; Wagner¹⁰⁾ mégis őt okozta kiált fel, nagyon szörnyűkővén, e teljesen indokolhatatlantétnél: „Ilom o crudus, et vel suis pro barbaro habitus!”

Imé, így álosan vádol ez az udvari historicus!

Topplestein a kurucok vakmerő rohamát tapasztalván, elvészé reményét, hogy a hajdan, hős Jurasics által a török bíróadaló főereje ellen dícsőfény megvívottat érdeget megvívassza: szándékában, minthogy egy részét immár elvesztette, s az innét még új gégyés ember, ki alküldő hallani sem akart, annyira meglágyulva, hogy midőn látta, miszerint a kurucok már a belső vár közelébe horjók lőttekrak, s komoly kisérelteket tesznek ennek megostromlására: jónak vélte, végezzeszűdtől elkerüldeni, kiüzenni, hogy kész a vár átadására. — A mi aztán edd, 10-ékn meg is történt.¹¹⁾

Kőszeg betvételen: benne ült fel tanjáyat a híres Bezzerdy Imre, a ki mint a Rábán tál való kurucszag brigádosa, innét tíz három éven át dúdo harcraú Ausztriára, Silyriára.

Romeo és Julia.

(Jellemrajz Chasles, Gervinus és Jameson után.)

(Vége.)

Egy tisztes festő állita, hogy a szinezés hatáásának titka a fehér és fekete színek helyes alkalmazásán áll. Mily tökéletesen ezt Shakespeare a hazás titkát, s mily remekül alkalmazja Julijára! Romeo monja:

Ugy tündökölés te társnőd fölött,
Mint a fehér galamb holók között.

Shakespeare-nél minden nő, épen mivel valódi nő, szereti, szeret vagy szerelemkísé. Julia maga a szerelem. A szerelem, mely Portiában tisztá és messz. Mirandában légiessen gyöngéd és gondatlan, Perdiában édesen bizalmas, Rosalindában élés, imogomben büd. Desdemondában odafelt, Viólában gyöngéd — Juliában mind észrevére találhat fel. Mindegyik emlékeztet rád, de ő győzre sem, csapón és őse önjére, vagy Baccio Gismundjára. Fia-mettjára, kikkel nem jellemre vagy helyzetre, de a kép valódi olvasz helyellere s élénk nemzeti színezetere nézre rokon.

Julia tizenegy éves; házi börtönében a világgal kevésé jöhetté érintkezésbe. Tapasztalatlansága azonban nem tudalanság; hallotta, hogy megcsalathatik, de azt, hogy hogyan; megfogói képtelen.

Szelíd ártatlansága által már első jelenetében szíveikbe hízelgi magát. Vonalmunk irányában még inkább növekszik, midőn Romeoval előlbi szerelme tárgyát felelteri. Romeonnak álmozzó szenvedélye a hídég, tartózkodó Rosalinda irányában csak prológot, lépést képe a valódi érzelmenek. E körülnyért, melyből többen Romeo állhatatlanságára vonnak következtetéseket, Shakespeare, céljathoz kár belátással használta fel.

A Rosalinda iránti vonalom, mint Brookes szerint, nem tölti be szíveinek kívánalmát, tantalusi kínokat szenved s az jó kedélyét szárazzá teszi, míg egy szivas. Julia figyelmét az eredeti olvas elbeszélésben Romeo sápadt, szenedvő agra kelli fel. Nem feledehetjük azt sem, hogy ez idő táján az lífu lovag világba léptekor rendelés egyik vagy másik szép hódolóp szolgálatába állott, ki gondolatlanul unkoja le, míed zordabb volt a vilázzott, minő reménytelenségben a szerelom, annyival üztesebbek tartak a rabslagság; Salhozzva le s a föld mögött, buskomorsógot, kétségbeesést mutatni — napi divat volt. A Surrey, Sidneyk, Bayardok s Herberke a lovasias ifjúság előt a kor tükrök voltak, a azon lovagok utolsó maradványait képezték, mely menhelyre ekorban már csak lálálóban tálit. Shakespeare több művében nevétségessé tette e kordivatot, de másrésztől ez is megmutatta, hogy nemcsak comicus, de komoly oldalai is vannak. Így állítja elérek Romeot, mint a phantasticus, álmozzó szerelom rabját, kinek érzelmet, tündökölő szavait Rosalinda hideg közönyvel utasítja vissza. De megálta Juliat, szavaiban, édes pillantásban reményt, szerelmet tált s mily nagy átkalunkolom egy á! Almal elreplének, de a valónők é s a tíz, mely eddig csak szíve könykűkét melengéte, anna bensejét képi. Panszát többé nem állítotté cifra szavakba, vig pajafján sem várta tükőre, nem övölz, miként Petrarca, szava szenvedélyesheok; igazabbak, színtőlhebb lesznek. Elősz szenvedélyesheok, mint valamely éber álomnak phantasticus rángással emelt át magát, levertt, és szívévelénessé, a másodiki boldogsága egébe emeli vagy a kétségbeesés mélyéssége taszítja. Minden veszélyt legyőzte, akadályt vissza nem rettenve végre szerelmének tárgyát s dícsőségés sirjait végti kedvesesnek karjai között lel fel. Rosalinda és Julia iránti vonalma a szenvedély két különböző megjelenés-módiát s a képzelt s valódi szerelom közli különbséget mutatja fel.

Romeo lényében semmi sincs, mi a család gyűlöletét élészené, de zármózt természete csillapítására is keveset fehet. Elázkózása egy egész lényére, mint sorára néve emésző hatással van. Barátai bizalmát kétségbeeséssel felhámozhatják, mert volna, mint a dajka Julijára, ha köztü tükő velük. Mercutio ekerléri a keresztet harcot Tybalttal, ő nem ül meg Tybaltot s boldogtalanságának első magya nem hull természetű földre. Tybalttal nem akar versengésbe bocsátkozni, de azért egy árva szavat sem Mercutio felűbe sünt, amél kevésb ékes árva, hogy tükő lecsapítsán, midőn barátjának diadalmaskodó gyűztesá visszatér. A hercege által száműzetik. A költő a két jellem lellő állapotát csodaszép vonásokkal festi. A gyöngédébb teremtmény az egész pillanatban kétségbeesik, de csakhamar elválszást nyer s vizsgálát, az erősebb férfi ellenben egészen le van verte s a vizsgálzó sőt elől elázrik. Julia Tybaltot vesztik el, Romeo halálától rettegtek, szímirűtését felté kesorgett, a pansza töké ok, a kétségbeesésre segélytelen állapótában több szüklsége van mint Romeónak, megilletédsébe Romeo, mint bátyja irányában, ha nem épen gyűlölet is, de elégedetlenség vesztül. Igazában hevesesség nyilatkozik ellene, de csakhamar megbánja, ha vesztéjére gondol. E gondolattól bálsárogot, kitaríttást keres s magára lecsillapítására német okokat keres. — Romeo meg aközra sem halgat, mikél Lőrinc árva hoz el. A szímirűtés Juliát is lesújtja, de ő gébe volt bízálmán. Egészén másképpen tesz a hives, zabólatlan Romeo Lőrinc árva cöllájában. Száműzetés hírére gondolkozsra, tetre képtelen lesz, pedig mentségé könnyen okokat találhatna, a végézt barátja kímélő ajkairól hallja s bár minden szelidebb alakban jó tudalanság, mint Juliának, ki a dajka előlbi oktanlag aggodalmakkal terhel — mégis, mint macskas gyermek utasítja vissza bőles barátjának vizsgálzó szavatát. Másnak kell figyelmeltetni őt, hogy élnie kell azért, ki érte él, gondolkodik és tesz.

Fentebb említett, hogy a dajka, ki kit Julia titkoki szerelmi viszonyába beavatott. Midőn árva és anyja Páris nevűje lenni kényserültek, majd ellenkezvén, eltasztják: bizalmaslós fordult s táncosot kér. A dajka jelleméhez híven, félve, hogy bűnrészessége feloldozzék, táncolja, hogy Romeot felejeje el s Párishoz menjen nőül; e pillanat, mely

1) L. Rákócziak s Barkócziak fentebb közölt levtél.
2) Kollinovic szerint Gyönyőd, de ez nem valószínű, miután itt sem találjuk sem hajdukat sem a Bercsényi fentebbi levelében nyilván írja, hogy Karvánál küldi át a hadat.
3) Bercsényi hadi utasításai.
4) „Kőszeg kronikája“, közli Garádi. (Új magy. múzeum.)
5) Kőszeg kronikája.
6) Ugyanott.
7) Akkoriban szokásos hadi tény.
8) Ritter-kronika.
9) Hist. Josephi I.
10) Kőszeg kronikája.

Julia előtt a dajka egész aljasságát feltárja, saját önjét is feljelenzi. Nem tesz szemrehányásokat, a vitaközlésre nincs idő, álmokdél, undor tölti el egész kedélyt.

Bizalmatlan zakadásra —

Erojár tanácsadó! Kéblem s te már
Jövőrö véghők kettétartok —
s nyugodtsága az elhátrázs pillanatában :
S ha nincs selegy — meghalni rajtam áll
magasztos pathosz lehellenek.

E jelenet forduló pontot képez Julia jellemében. A gyöngéd, türelmetlen, félnék leány nővé lesz, a gyermeki engedelmesség helyét magasabb köteley foglalja el. Kélebén a nő s a gyermeki kötelesség nem folytat harcot, de nem is folytathat. Az arzában Lóricne átjához folyomódik s a csal, melyet végzettségükben segélyl vése, mint helyzetének természetés, elkülbeltlen következmény, bár szent dologból új pakjos jätékok — nem rombolja szét jellemének szépségét. Ki ne vágyéék ugy lépni át a gyermeki engedelmesség korlátait mint Jessica s ki ne hazudéék oly körülmények között, mint Desdemona?

Máshol, ha atyjához, anyjához, dajkájához, vagy a szerzeteshöz fordul, mindig nemese, erőnyen jellemzés illoleg fél fel s a törhöz csupán mint beállomlász s hűtszegésitől menedékké nyúl.

Julianál a képzölöds, ha nem épén forrasa is, de medicina a szenvedélynek, mely ismét képzölödsét gyújta fel. Ez teszi Julia zavait oly élénken költökekké, ez öllözietti érzelmet, gondolatát ragyózó képebbe. A költészet jellemének inkább terménye, mint külső ékessége. Egyses helyeket kiemelen csaknem leheletlen, mind azona, mi ajkaira van adva, valami csodás fény önlék szét. Csak az erkélyjelenében :

Nem örülök én ez éji frizgenek,
Gyors az felette rögtön ez az eszes,
Nagyon hasonló villámhoz, ki, mig
Villant kiáltnaék, megszün. Jövszakt!
A nyárnak érlelt levelei ez
Szerelem bímbó szép virág lehet még,
Mig újra látjuk egyrást.

— — — mért solumas szavam

Ninc, e nemes him solmort visszacsalni!
Rekedt a rabaság s fömnen nem beszélhet,
Ehoanok odvát szövetném különben,
S törökét enyémekét bekezesztém
Romeom novének ismétlésével.

Az utóbbi hat sorban három kép van. A huszónkét sorból álló beszédben ellenben :

Tudod, hogy éj álcázca képenet —
csak egy képes kifejezése találunk „éj álcázca”, s a ki e helyet olvassa, egyszerűséget, habár a körülmény okát mi véletlen nem lehet, nem kutatja is, okvetlenül érzénie kell.

E körülmény oka a helyzetben s a pillanat fontosságának érzetében áll, mert hol zavar, félelem s mentegődés nyilatkoznak, az átlemegettüknek s képzölödségüknek lélekintaján szűnötelti kell.

A második felvonás természetésében már, midőn dajkáját epedve várja, gondolatai s zavai együtt szállának és emelkednek érzelmeivel :

Ös süta ö! csak gondolat való
Szerelem-köveinek; mely tiszser sebesb
A napsugárnál, a midőn homályt
Űz a borsd halmokról. Am azért
Vonyák kis Amort gyorszárnyu galambok,
S azért van szárnya szélesbes Cupidánk,
De csak szerete s forna ifú vér beém,
Gyors volna, mint a labda ketliben,
Szerelmebesben tünék őt szavain,
Azét meg hozzám.

Magánbeszéde „Jöjj Romeo, jöjj Romeo!” az átmelegült legszebb nyelven van írva; azon hely gyermekiesen egyszerű nyelvezete pedig, midőn Romeo-ját öleis karokkal várja, az ártatlanság varázslót ünlöklik.

„Romeo és Julia” — általában s lyrail hang jellemzi, mi egyhátrán a tárgy természetésében fekszik. Hol a kallt fősei szerelemét a külső viszonyokkal való asszeittükben mutatja fel, mindigy drámai alapon áll, hol azonban a szerelemesek boldogságát, idylli örömeit festi, székségeseképen lyrail

utra tér. Itt már az érzelmek s gondolatok lépnek előtérbe, míg a cselekvények, miket a dráma kíván, szűntelnek.

A történet vége felé küzeleg. Balhazer felkeresi Romeo-t számföltözet, hírt hoz Julia szomorú halfálról. Romeo-nak Lóricne atyja leveleket ígért, Romeo kétszer tudakozdott utána, tovább nem várható, Verona-ba megy dacra annak, hogy fejdre öjö van kifözve. Mérget vesz, a kereskedést innepi napon felnyitja, az azonban, hogy a gyógy-zereszt hallál lakohat, őt zavarba nem hozza. Lóricne atyát, mint Julia nem keresi fel, a halál esete is nem mint Julianak utolsó gondolata. A temetőbe megy. Vak düböben Paris ismeretlenül meggyilkolja, de arra, hogy ártatlant öllen meg, nem gondol.

A darab végét illetőleg, mely már annyi critikai vizsgálódás tárgya volt, Shakespeare előideit ellért. Az olasz írót, egy részénél Julia még Romeo életében ébred fel s a két szerelem közt retentő zárléleten szövidök, más részénél pedig Romeo és Julia, az érzékenyebb szívű publicum kedvéért életben maradnak. „Romeo és Julia” a szerelem s nem az iszony története, s mig egy részről néhány pathetikus szó kedvéért az anyvi szövidnél gyengébb népeccért még iszonyubbakká teni közegyetlenség: addig más részét a kimenetel előre látjuk s nem ártósd vágyunk azt megváltoztatni — Romeo-nak és Julianának meg kell halni: kioldatósok be van öllve, az élet helyétük ökn minden névelten örömeivel, hűdalmaival kúirítotték — még pedig mámorestól huzamban. Mit várhatának már a földtől? Ifjan ártatlannal, szerette és szeretette szállanak sirba, de Shakespeare é s iri a szent, marlyhatált szenvedő szerelem öltárává tette, Romeo és Julia szeretretelendőségukat még halálukban is megtartják. Romeo utolsó beszede arja hol testéhez nem egy megcsalattó ifjú hevede kifakadása, Julia csendesen ébred fel, a mely álom idegeit lecsendesítette, szemét felnyitja, hol előtér is az kérdése :

Hol van Romeoem?

s midőn felelőtli nyeri :

Halva fekszik férjed kőbeled.
Iszonyú helyzetét álgondolja, a szerzetesnek nem tesz szemrehányásokat, nem panaszkodik, csak a halál van hátra és ő meghal.

A költemény, mely a két család ellenszegességével kezdődött, megillötödséssel párosult kienegszelődéssel végződik s a csüggyéig, mely megillötödsébe, mely kelletlenkben visszamarad, nem lehet heves, megrikzdottót érzetnek vegyülni.

* * *

Verona népe mesés történetünk emlékét példás kegyelettel árgét meg.

A zajlalan város egyik homályos mellékutájában régi vendéglő áll, lármás, füstös helyiség, fuvarosok barlangja. E hely előbb a Cappuettik palotája volt, s kapuja felett még most is ott büszkélkedik a család nemesi címere. Itt élt Julia. Az udvar egyik szegletében fekszik a félepe, beomlott sir, melyben állillog Romeo és Julia hamvai nyugszanak.

E kőbarát minden évtizen ezer meg ezer kilánci utazó látogaja meg s nem egy akad, ki a kő kiesinyi darabját örök emlékképpen messze földre visz magával.

Shakespeare, ki a szerelemesek előtt „Romeo és Julia”-ját az igazi szerelem hűblívárá tette, művével Veronát is halhatatlanná!

(Szava Tamás.)*

A civilizatio befolyása a háborura és hareszokásokra, a szárazon és a tengeren.

(Művelődés-történeti vázlat.)

„Mig az emberiség egyetlen célja nem az erőtelles, a háboru geniusa marát a lángoló és jótékony bosztól, mely az örültéssel örültéssel semmiti meg, földeinket pusztaságokká változtatja, de

* Szerző Kulföldi irodalmi tanulmányai. Debrecenten nemokará önálló kötetben is meg fognak jeleneni. Örömeim üdvözlök az ilyen komoly irányu művekért. Szerk.

a vérmezők által az örök igazságra mutat. Legyetek lelketekben elég erősek, őt annak tekinteni, a mi nek lennie kell. E szavakkal bizonyítja Meyer, a német író, a háborúnak, a hárszokóság ezen szomorúanemlények szükségét, teljességgel lennek nyomul-lyagnakot a reméngt, hogy az szűkségesség valaha alapját vesztesse. Bár ez állitáshoz eszallakozunk kell, nem tehetjük azt a nélkül, hogy legálább vizsgat ne kerüljön. A vizgat, habár esékely is, azon kérdés megoldásában találjuk meg: nem volt-e korunk a civilizatio befolyásának a háboru is valamennyire alávetve? mert e kérdésre igennel felelhetünk. Bizonyos az, hogy hareszokások nyereségűsekben és vadúsgásban idő járval sokat szelidülték, lehet mondani, emberiesedtek. E jelenésg okait vizsgálni és megismertetni e cikk feladata.

Minden időbeli népeknél, melyeknek a műveltség még kiudte föl magát, a régi és új idő vadász és halászhordárán korlátlan „hadjög” létezik. E népek, már gazdaságok természeténél fogva, ugyanazon helyen, csak kisebb, teljessen független csoportokba élhetnek. Az ugynevezett vadászkerületűek más szomszédos horidakká szakadással harcban állának, s azt, mint a vadászgat egy nemű, ugyanúgy egy-egy kánnalib modorban folytatják. Ellenésgük főjei legértékesebb szakszmányaik, nyíl tudást irtán merényelnek, egyetlen és valódió taktilógok a csel.

A nomádeknék háborúni sem állának, a szomszéd mívelt országokba intézett véres rablótábreéseknél egyébből, még fölegbűszös a túlépenebes kénszerítők őket. Politikájuk egyszerű jellemzésül elég felhozni, hogy a gerám földművelő népeknél, a középkor elejevel átalgtó szajtosságok, nevezesen a rablótábmélet önállósága és tisztelése, nálok általánó jellemül maradt, miert is a nomádekt félelem habó fölgi magában, mely a hadviselés minden egyszerűsége mellett, az erős, de fegyelmezetlen, valamint a fegyelmezett de előlten művelődöttebb népekot könnyen leküzdj. Vegyük elő akármelyik néket tartomány történetét. E vad népek háborúni a gyöngédb felénk közönségesen megsemmisítéssel, vagy leigázzával végződnék. Vae victis! A legyőzöttek korra és nemre való tekintet nélkül, vagy megölésnek, vagy a győzők rabolozásával lészek.

A hadviselés ezen módja a civilizált népeknél csaknem egészen elenyészett, de tévedés azt egyváni a kereszténységnek tulajdonítani. Távol legyen öllünk a kereszténységnek e részben szerzett végletlenül magas érdemét kisebbíteni, s azt mondani, hogy semmi felelősség nem volt a hadviselés átkalkatására, jóllehet a történet könyvében vallásbáborukra is akadnak, testvérharokra, melyek kegyetlensége nemcsak a kereszténységhez, de magához az emberhez sem volt méltó; kik a hit ügyében fegyvert ragadt embertársát ellen, az üdvözítőnek nem valódi követői. A keresztény hínek feladata, nem a kard élével, nem a harc főkívánással rénes világlánál, s földuzadát hegyi paták mólárodjában, s mindent elsöprő, féket vesztett horidok segélyével, hanem szerzetben és könyörölésességben alapuló, s béket hirdető tanítmány által böltni meg a világot. A harc modor láthatóval élet emberiesedése inkább a civilizatio hatásának, s ezen hatás alatt már a régieknél öntudatalanná nyilatkozik, a középkor óta pedig mindinkább fejlődésnek induló, s az emberek közt mindjokban elterjedő politikai és nemzetgazdasági elveinek tulajdonitandó. Mert bár a nemzetgazdaszat csak az utabb időben vált önálló tudományyá, s mint ilyen, a népek anyagi érdekeit tartja szem előtt, mégis igaz, mikép ezen érdekek költélődése a népeket egyelőre, tehát erkölcsi tartalmaira is kihat, s attól viszonyosan függ.

Mig a hások homályos korszakában a civilizáltlalt népék harcosánál, a testi erőtt tartott a legelső keltekek, addig a civilizatio a háboruban is a szellemi erőnek jutóllé ki a legfőbb palot. Ajax, ki egy förgőrevalúd, melyet két ember föl személ, fél emelni, a trójai vérszer lesláj; Horatius, aki Porsena hadseregében midőben maga védtett egy hidat; Ömer szíriai Richard, aki a saraczen hadsereg első vége lovagola, a nélkül, hogy egyteleneleg vele megküzdeni kése ellenre talált volna; Bruce Róbert, aki Anglia és Skótia szeszés hadseregét szemeláltára, Sir Bohm Henrik sorskját és felet egy csapással kettévágtá, — azon korok hősei, melyek

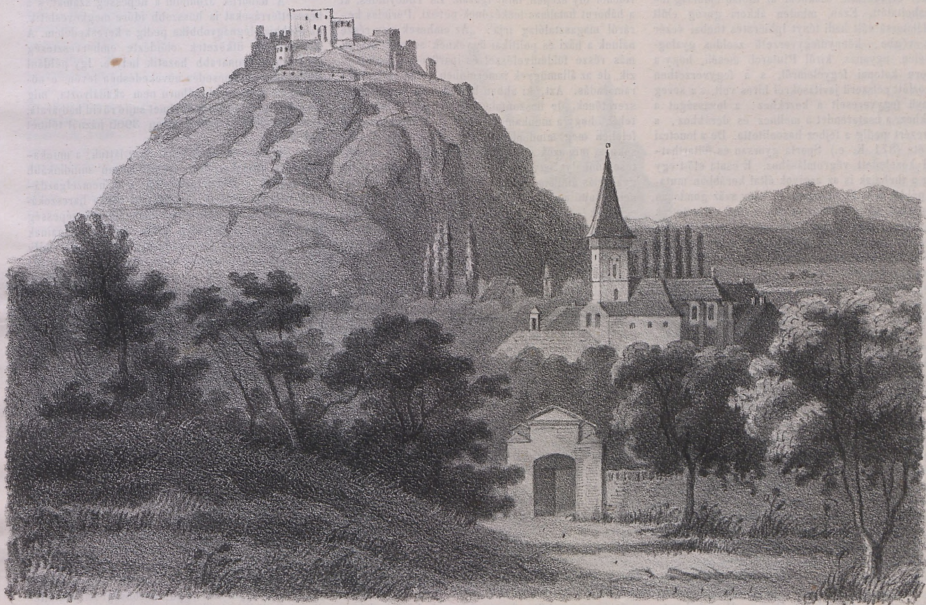
ben csak a physikailag erősebbnek joga volt érvényes. Mi máskép volt ez például a landeni és neerwendi útköztekben 1693-ban! Két törődött, beteg férfi volt az időszerint két nagy hadsereg lelke, férfiak, kiket a civilisálatlan nép elégtelenségnek tartott volna az útköztekbe magával vinni. Az egyik angolt Vilmos „a mellettség esontváza”, a másik Luxemburg tábornok, a pupos törpe. „Az ő pályájok azon időbe esnek, midőn a civilisatio által az ember a szellemi erőt, a testi erő felett állónak már felismeré.”

A civilisatio hatása a háborúra még inkább kiténik a következőkben.

„Minél nagyobbra nő a fa, — mondja Rocher — a jeles lipsei nemzetgazdász — annál többfelé ágaz. Így nőtt az emberi társaság művelődésével a munkamegosztás is. Alapja az a rendi különbségnek,

egyszersmind az ember összes műveltségének.” Fontos szereplésre van az hivatal, nemcsak az ipar terén, de az összes népelemben. A munkafelosztásnak lehet közönni a hadviselési mód legelső előretett lépését a harcosokékat iszonyaimak és vérszes következményeinek enyhülését, Nyers és civilizálatlan népeknél semminemű munkamegosztás nem létez a háború tekintetében. A földműveléssel és bétkés iparizálta foglalkozók harcosok is egyszersmind. Azért a vad, csupán földművelő népek, semmi harcias vállalatba nem kaptak, míg földjeiket kellőleg meg nem munkálták, s aratás idején pontosan viszszaérnek. Minthogy azonban a munkafelosztásnak azon kétféle nagy haszna van, hogy általa a különböző munkaeörök teljesebb értékesítése s a munkások tökéletesedése lehetővé tehetik, másfelől időben, fáradságban nagy megtakarítás eszközöltek; bizo-

nyos, hogy az által, ha a fak helyükön, a kézművesek műhelyeikben, s a kereskedők üzleteik mellett hagyatnak, ellenben azok, kik magukat a fegyverhorrozársra szánták, kellőleg ellátatnak, nemcsak a béke, de a háború műveiben is nagyobb előhaladás várható. A munkamegosztás elvén alapul annakodva az állandó hadseregek intézménye. Az álló hadseregek ellen nemcsak újabb, de azelőtt is — emlíkezettünk az álló hadseregek ügyében III. Vilmos angol király idejében 1697-ben folyt nagy parlament vitára — számos támadás intézettek. Ha az állandó hadak ellenségei Liebigre a vegyszer most is mint pártjokan álló tekintélyre hivatkoznak, sok tekintetben igaztalnak, mert Liebig a maga „vegyésleiben”-ben, csak „nagy hadsereget tartó államokról” szól, melyekben a sereg béke idején is fentartatik, s a tartási költségek, az államok nagy-

Dáva vármegyei.

(L. szövegét a 410-dik oldalon.)

ságával és jólétével nincsenek arányban. És abban valóban mindenkinek igaza van, hogy az állandó hadsereg, mely az államot katonai állammá változtatja, oly rossz, melyet a szükség sem igazol. Midőn a munkamegosztás hasznát emlegetjük, nem ilyen hadat kell tehát értenünk, hanem a begyakorlott, s a háborúhoz oly szükséges hadseregek azon társaságát, mely a béke idejében fölöslegessé vált, s azért elbocsátott, de a hadi gyakorlatokra bizonyos időben önként megjelent, összes legényes gysor behívásával hadi lábra állíthatatik. Ilyen álló sereg egy államra sem hoz több kárt, mint hasznot, s mindazok, kik ellenkező véleményen vannak, s inkább „eleven, szabad, munkás és vitéz polgári sereget” kívánnak, mint egykor a képzelgő Sand: lehet mondani, gazda nélkül számolni, mert az

ilyen seregből a veszedély és nagy szükség idején legyőzhetlen hadat sohasem képeződének. Csak a történetet kell megtekinteni, hogy az állandó seregek ellenzői, véleményük helyességé mellett felhozott példáikkal, helyükből kiszoríttassanak. Veszedélyes híregek és képzeltfokodás a polgári vőderőt nyílt harcban, a tanult és szabályzott katonasággal szemközt, melynek minden napja harci előkészüldés volt, megállhatónak nyilvánítani! Keservesen megbánandó minden ország, ha az állandó hadsereg eltöröltetését célzó rajongó kívánság, a népseregek behozatalával teljesedésbe menne. Nagyteremű, szabályozott hadakkal ellátott szomszédsaink egyik is, másik is, csakhamar áldozatul esnek.

A példák, melyek a polgárkatonák nagy teitől felhozotnak, erejükből, a nélkül, hogy egyes

hősök és hőcsapatok hátróságát és vitézségét tagadnók, — könnyen kivételtehetők. Mily tévedés Lacedaemónra, mint oly államra hivatkozni, melynek állandó hadserege nem volt! A lacedaemóni állam, midőn egész Görögországot rettegésbe ejtő, nem volt egyéb, mint álló hadsereg. A spartainak hívatása volt a harc, művészetről, tudományról, irodalomról jörfőnműl nem tudott. A mezzi munkát, a szövészeket, s a jelentéktelen kereskedelmét megvetve, alacsonyabb származásúnak engedte át. Egész élete, gyermekkorától megaggodásig, hosszú katonai gyakorlat volt. Lacedaemónia csak addig tartotta meg fenségét Görögország fölött, míg a többi államok szabályos sereget nem alkottak. Akkor vége volt. Ereje megtört, mielőtt állandó seregekkel kellett megküzdenie. Sparta első megaláz-

taláta Siciliában, Sphaeria mellett következett be, és pedig oly sereg által, melynek a harc mestersége volt. A katonák, kiket Kleon — e lármás dicsőeskedő, de rozsvézér: — Athébnól a pulyosi öbölbe vezettelt, s a kiknek a scytha kimentelői leginkább rómaiak let, szoldosok, scythai ljaszok és trák gyökök voltak. A győzelem, mint a lacedaemóniak szándékos ellenségeken Tegen meglátott kiváncsi, sphaeriatric szarocsenlétségűk által meggyőződött katonai tekintélyük helyreállította ugyan, de itt is szembejöttül kivált, hogy ök, hábir az alkalom szerinti katonák magas felállításai is, mesterekké a katonakodásban nem emelkedtek. A szövetségesek minden ponton, egynek kivételével, visszavertek, de ezen egyen, a lacedaemóniak fátigú tekintet, csupán mert az argivusi 1000 főből álló dkerháddal állottak szemközti, melyet állannak köztölességen képeztetek a harcra, s mely a valóságban az argivók állandó hadseregét képezte. A tegeai csata után sok évfolyt le, míg a lacedaemóniak levertek. A szerencsétlenség, mely öket végre utólrte, szomszédjakat a legnagyobb bűnösségre ejtette. Seregük egy osztály, királyiukó Agestianól égvátvany, csaknem az utolsó emberig lekasztoblatott. Ezen, minden akkor görög előtt csodálatossá vált, hadi tettei plóhorates hába vezér volté vába: könnyűvezerelti zsoldos, egyaly, sereg élen, ugyazna: királ főnöki, mesdi, hogy a szigorú katonai fejvelőrnök, s a fegyverzetben eszközlő elcsérési javaslatakról híres volt, s a sereg könnyű fegyverreit a kezekhez, a lassúságot a lábához, a osztarendet a melhez és dorához, a hadvezért pedig a fájba hasonlította. De a leucitai nava óta (371 K. e.) Sпарта gyorsan és felhátrahatóan közeledett végrőlanszóhoz. E csata előtt egy ideig a tbeakia is az argivók által korábban mutatott példát akarták utánózni. Néhány száz gondonas szemügyre vett óriási magasságu ifjút választott ki, belőök „szent sereg” név alatt állandó hadseregeket képeződ. Ezek foglalkozása a harc volt. A csatadallában tanýztaok, államköltéségen tartattak, a folytonos hadgyakorlat által első katonává lettek Görögországban. Mindig győztek, mígpen Choroénéál (335) macedoniai Filópepos csodásan fegyelmezett, s így Sándor parancsnoksága alatt álló hadseregek előtt állottak. Itt sem szaladt meg, hanem a legvégsőig küzdve, felkoncoltaták. Az arabellai és gamaeulak ütközetekben (331) Sándor a telyómnyi persa haderőt csak magas hadudománya erejével győzte le.

A rómaiak története is igazolja, hogy az alkalmi katonák a szabályzott seregelem nem bírnak. A valaha létezett polgári seregek több, kétségkívül legjelésőbb volt Krisztus születése előtt 3 századdal, az áltálai. Az ember az időre 7—8000 ember, kiknél a személyes bátorság és hazafíi szellem bizonynyal nem hiányzott, tühélyezet és ol'arítai elóg erős minden megtámadás ellen védelmezti. Ise jött egy támadó, az alphei bötömökegen telet utazás állókimerült, száma kieséni, de csatához és lábórozásokhoz szokott szerény. E sereg élen Hanniball a fészéiget egyik végétől a másikig rohogott, a roppant számbeli túlsúly ellenére csatát csatára nyert, a búské Rómában a „Hannibal anteparás” rémkéltást keltette, s tiz esztendőre fenn tudta magát ez ellenséges tartományban tartani, a nélkül, hogy visszanyomtatni volna, mígpen egyetlen disciplinája áll megntanította a rómaiakat, mint kelljen neki ellenállniok.

Hába is említtetnek ezen nagy ütközetek, melyek a középkorban oly férfiak által vívattak ki, a kik a hadiszótal nem tartották főhivatásukok. E csaták csak az bizonynyok, melyek polgári sereg a másikat, de nem az hogy a romok katasztróái is leverhetik. Nem tapasztaltuk-e ezt az utolsó forradalmi években is? Anglia nagy történetgyári Macaulay, egy adonai beszél el, mely talált voltánál fogva, méltó a megemlékezésre. De a De Vere család egyik legkitűnőbb férfia, egy kapitány, ki Németalföldön sok tapasztalást és nagy hírt szerzett, a veszély közeledével Erzsébet királyné által Angliába hivattott, s az újgőz sereg előtt királynéjával együtt végigolvogott. A királyné kérdéste, mi vélemény van a sereg felől? „Derék sereg!” — mondá ő. De hangjában és arcában volt valami, míbó kitetszett, hogy tübbet gondol, mint szavai kifejeztek. A királyné telet felszóltit, beszéljen tartózkodás nélkül. „Fenségős serege valóban derék sereg,

— szőt! — senkism mondat nyersülék, és mégis én vagyok a leggyáváb. De derék fickók, mind azt állítják, bár az ellenség kikötése, s ütközetre kerülése a dolg; és én, ki az ellent jól ismerem, nem gondolnák ezen ütközetre borzalom nélkül!”.

Azon állítások, mikép a néphádró az álló haderőt eltesz sikerrel mikéző nem kétség, még azon állítás is csatlakozhat, hogy az előbbi eltaggya bizonyos fokú kényelményűggel, később azonban annál elkeseredettebben, a kétségbeesés ravasz dühével, telet kegyetlenkedéssel harcra. Az Egyesült államok háború a polgári seregek mellett rajongók egy kissé lehitethető, s az állóhadakra szírt, „perat-ot ritkábbá tehetén.”

Amde a munkamegosztás elvének alkalmazása a háborúra, annak nem kell ott utolsó határát gondolni. „Ne quid nimis!” mint mindenütt, ugy itt is a jelszó. „Jaj azon népnek, hók kiképzett jogérezemmel csak a jószágok, politikai érzékek, azaz művelt buzseretellett csak a hivatalnokok, harcias szellemmel csak az álló hadsereg, válalós öntudattal csak a papok bírnak, testi képességek pedig csak a proletariások körében találhatók!” — mondja Roher oly szépen, mint igazán. És Thncydiész, ki a háborút talánban lekézőzőnek nevezi, Pericles koráról magasztalólag írja: „Az emberek egy része nátlak és politikai ügyeknek szentelt magára, más részé földműveléssel és iparral foglalkozik, de az államiügy ismeretében sehol sinés hátramaradás. Azt, ki abban hátramarad, nem békeszereték, de haszontalannak tartom.” Munkaegyesítés tehát, hogy a munkamegosztásnak szükséggyesítés felelgen meg mindenkor. Megosztása a foglalkozásoknak, míg azok egymást akadályozzók, de egyesítse, minhely egymást szükségelik! Innen a testgyakorlás általános elterjedésének nagy haszna, inen a saját roppant változottsága, inen a soknemű egyletek! Az állandó hadseregek mellett, nem állhat-e en a polgári haderőszekret is hasznalni?”

Há tehát a munkamegosztás eddig, mint látuk, a harcok félelmese váltóbb annyiban csak lehet, ha a mennyiben észszerű, mérsékelt alkalmazása, békes foglalkozásában és hívatásában nem akadályos meg mindenkül, mí munkamegosztás nélkül nem volna lehetó: a következőkben be fogjuk látni, hogy a munkamegosztás a háboru anyagi részére alkalmazva, még nagyobb hasznosságú.

A művelletlen népek lakóhelyei kisebb nagyobb mértékben megerősítők, minden bírtok, mint minden ember, békében háborúban szolgáltató tesz. De a míveltség fölfehátrével, felbőred a harcias teiketől békes lakók átállatásának szükségese is, minek következtése, hogy a sáncok, védfalak haszunkint elintinnek, a várak romokká válnak, a városok a béke műveltségnek, s csak kevés megerősített váraink marad fenn, mintegy a harc mihélyéül. Napjainkban kevés város van, melyek az iparnek és kereskedelmeknek székei, s egyszersmind fővási katonai pontok lennének. Az erkölesök szűleültek, a nemesség, polgárság és párend harcra megszűntek vées városjogadások lenni, a jogbiztosaság általánossá szilárdabb lett, s leginkább az országhatárok védenők még idegen támadások ellen, de a tapasztalás is megmutatta, hogy az ipar és kereskedelem egy megerősített városba szorítva, fejlődésükben akadályoztatnak, viszont ezek a hadműveleteknek udványai álnak, röviden, hogy semminemű kereskedelmi hely jó harcér nem lehet, és megfordítva. Szólgajon bizonynyágul, hogy Európa legnevezetesebb hadi kikötők, kizárólag hadi celokra szolgálnak. Ilyenek Franciaországban: Toulon, Brest, és Cherbourg; Angliában: Portsmouth és Plymouth; Oroszországban: Kronstadt és Szébasztopol; Ausztriában: Pola; Poroszországban: Danzigopol; Ausztriában például lehetetlen volna Liverpool hadi kikötőjét és Manchester erősségét átalakítani, mert mint fel fogható, annak a természet szemé ellen, a béke követelményei ki nem lévén elgélhetők a háborúval. De bírniy világos ezen igazság, még sem ismerik fel mindenütt. Helyesen találják némelyek, ha egy várost, mint Btessel és Berlinen épen terveztek, meglehetőss távolon, arról erődk emelésével némelig biztosítanak, a belga kormány pedig elég igazatlan, a kereskedelem képviselőinek erőfoly ellenállatkozása dacára, nem hagyja magát megingatatni azon szándékában, hogy Antwerpen még jobban megerősítse. „Soha az arra szükséges pénz rozsabbra nem fordítalattak,

nők! — mondja Molinari a híres belga nemzetgazdász. — Béke idejében az új várműveket a már meglévőkkel, Havre, Rotterdam és Hamburg nagy hasznára, csak növelni fogják az akadályokat, melyek Antwerpen kereskedelmének eddig is utáiban állottak, háboru eseteiben pedig a kereskedelem megennehezítené a védelmet. A helyi stratégia vonalán beáll kiterjedt, több száz millióny értékét képviselő kikötők felkötésük. Melyik parancsnok mérésének azok az ellenséges kizárólagok, melyek többé pedig nagy hába volna, a védelmet esztében megkérdőjelelnék. És vajon megszólítsa esztében nem volna-nak-e az antwerpeni raktárakban és áruházakban összehajmolt nagymennyiségű kincsek az üzkebiztosítás veszélyének kiéve? és hogyan lesz a kincsek fentartani magát az óstromszá tartama alatt a nép, mely a kereskedelem által úgy megerősorodott, ha a belga kormány Antwerpennek nyúl téré és hadiköltésű változtatása helyett, egy második Kronstadtnak vagy Szebasztopolnak vételne meg alapját, a nemzetgazdaszatt erőmozgásti elvének jobban megfelelne, egyszersmind cöltesübrül, s kevésbé költségős védműveket nyerne.”

A háborúk azonfélle a népesség számszát, s a keresetforrássokat is hosszabb időre megkövesbíthik, ez utóbbiak legnagyobbika pedig a kereskedelem. A háborúk és ütközetek előidézte embervezetésig rendszerint hamarabb hozatik helyre, így például Hollandában a népesség újjászűrésben lévén, e növekedés a spanyol háboru nem akadályozhatta Cromwellnek, a kereskedelem által saját rövid hádjátra, csak magában Amsterdamban sőt Hollandia többet telet irtess.

A harcra igények tehát mint látuk, a munkafelosztás következtében lassan-lassan mindinkább kilónálható a béke igényével, s a nemzetgazdaszá haladás jétékény befolyással volt a harcokcsokrak. Mióta a míveldőlők állomakban a népesség nagyobb része kizárólag békes foglalkozásáig szentelheté magát, az eredmény megmutatta, mily előnyölny jár a népesség e részé vagyonával együtt a katonai műtelek sikere tekintélőbbé kímléni, s megozoktól foglalkozásában nem akadályozni. Semmi kétség, hogy azok is, kik a háborúban tényleges részt nem vesznek, köztve befolyással vannak rá, mert a frís erőök a körülból vételnek, a háboru folytatására szükségell pénz állatok teremtetik ki. Innen az ellenségenk mintegy érdekében tésztés állni az ő és vagyonuk megemissítését. E azonban csak látszó, és Ity számdék túbb kárm, mint hasznossal járna, mert a fegyverekett lakosság nem késké az ellenállással, s trejének és szégedészákeinek nemcsak azon részét szegeznél ellen a megtámadók, melyet a hadviselés céljától a kormány igénybe venne, hanem mindent, a mivel csak bír, félelem nélkül ragadja meg mindent, a mivel állat. A háborúban tehát az előbbi közzelvet részvétel helyett közzelvet lépés venne.

Nem annyira az emberiségi érzet, mint sokan gondolják, hanem inkább a haddisvelő felek közvetlen érdeke hozta magával, hogy az ellenséges tartományoknak a háborúban közzelvetlen nem létes lakossága, vagyonával együtt közzelvetlen kíméltesk. A háboru törvényei, mint a gyakorlat által szerzett helyes tapasztalásokban való megállalások ez értelemben változások mentek át, úgy, hogy az ellenséges földön a magánulajton bírményű megtámadása, szigorú büntetés fénygetésével tiltatik.

Ez előlépés azonban lassan történt. Az emberi míveltség felet vezető lépek mindig lassabbnak, mint az ellenkező irány felet vezetőék. A városok és falvak kirábálása csak XVII-k században létesik ellenkezes telet, mely a 30 éves háboru minden borzalmait, Titly hadinak minden düht fölállította, ezen hídvegről és rendszeresen végrejeltozt bntinyó és gyúkos gyujtatások, mely semmi ellenállásnak kétségjelleg hódóló békes polgárokon és párokot telet végrejeltozt, ezen pusztítás, mely egy századdal előbb közzelvetés hadi eseménynek tekintetvélte, — XIV. Lajos ellenek hatalmát föligerelte. Míg a ténny Lajos ellenek hatalmát nem gyengítette, fölkelte haragjokat, s kimeríthetlen anyagok szolgált légszenvedélyesebb megtámadásáinak. Mindenféllel a bosszú kiáltása hangzott. A kétségek, melyek a német császárról és spanyol ki-

rály előtt a protestansokkal (angolokkal, Jakab alati) létesíthető szövetség tekintetében fenforogtak, az által mind elenyésztek. Ez időtől a hadvezérek beérték avval, ha a lakosságnak nem voltak fölöttébb terhére. Hugo Grotius és Puffendorf híres követésében, az állam és népjog tanárában Wattelben e rendszerelőzésnek meglehetősen akadalmár. (I. „Le droit des gens” I. kötet, IX. fejezet). E században már a közjogiak is, melyek nem szolgálnak hadi célokra, kímélet tárgyai. Midőn a fegyvertűt a közpénztárat kiürítette ugyan, de már nemcsak az alattvalók vagyonát tartotta tisztelben, hanem a felséges mezeumot is, és egész viselkedését az emberség kifejezése volt. 1785-ik évben szerződés kötött az Egyesült Államokkal, melyben háború esetére mindegyik szerződő fél lekö-

derék férfiak egyike Wellington herceg volt, kinek a rablók és fosztogatók irányában mutatott hajlajlatlan szigora, a „vasherceg” melléknevet szerze meg. A tapasztalás megtanítá e nagy hadvezéret arra, hogy az ellenséges ország rovására előző sereg nem jár el helyesen, s műveletei a lakosság ellenséges indulata által, minden pillanatban megüthetők. Mily szomorúan és rettenetesen igazolta ezt az 1812-iki orosz hadjárat! A peloponnesusi háborúban is van hasonló példa. Archidamus spárta király, ki a felvált Attikában meg többet nem tartható, kénytelen volt nagy bosszúságra, mindjárt kezében visszatérni Peloponneszra. Már Pericles adta példáját annak, mint Sándor our cértett, ki azért az orosz köznépül, mint egykor Fabius a rómaiól szidelmakat arított. Wellington alapelve volt az ellenséges népekkel jól bánni, hogy azok is jól bánjanak vele, s e rendszerrel jól számí-

volna szét. Mert hisz a kereskedelem és üzlet az egész művelt világot oly szorosan és bensőséggel összekapcsolja, hogy egy nép sem folytathatja a másikkal háborút a nélkül, hogy magán melyből sebeket ne üssön, mint ellenfél. Hatalmas feltartóztatja az a féktelen, s meggondolatlan pusztító hadviselésnek.

A nemzetgazdaság jótékony befolyását a szárazföldi háborúra és harcsozkókóra ekkép még szellemi mind anyagi tekintetben, kimutatván, nem tartjuk fölöslegesnek következtetésképp megemlíteni mely nagyfontosságú kérdést a nemzetgazdasátnak a hádiidőkben nehány tanórát szentelni!

A tengeri háborúra vonatkozó vizsgálódásaink rövidképp lehetnek.

Míg a szárazföldi harcokban, mint láttuk, a szokásos rablás és fosztogatás, s mindenek, mi ellenséges kezébe kerül, elpusztítása és megsemmisítése lassanban nemcsak ritkábbá vált, de meg is szűnt. — Fájdalom, a tengeri háborúk rablósokasáiról nem mondhatjuk azt. Itt a rablás még napirenden van. Ugyanazon civilizált hatalmak hadihajóit az ellenséges állam tengeri kereskedelmét megakadályozandók, vagy ha lehet megsemmisítendők, tengeren járó alattvalóinak magánvagyonának meg ma is vadszátort tartani. Ugyanazon admirálok kik Odessát megkímélték, nem tartózkodtak az orosz kereskedelem tengeren uszó rakományát megfáradni — s Odessa és Konstantinápoly, Marseille és London közt a kereskedést megakasztani.

Nyilvánosnak tetszik az, ha meggondoljuk, hogy a belkereskedelem jörförmen csak az ellenséges alattvalók előtt bír fontossággal, a tengeri kereskedelem ellenben a sajátállamnévére is nagyérdemű, s ennek megszüntetése nagyobb befolyással van a honi kereskedelemre, mint amazzé. Az orosz kereskedőhajók elfoglalása a törököknek, a franciáknak s az angoloknak is nagy kárára volt.

E különösségnek és ellentétnek kell valami aljpal bíriani, s avval valóban bír is. Bizonyossága az egyrészmind ama főntébb kimondott állításunk helyességének, hogy a harcsozkókókat nem annyira a nemes érzelmeik és emberségük mint inkább az okosság és az onzó tekinetek mérsékelik. A szárazföldi harcokban uralkodóvá vált a magánzemlék és vagyonaik kíméletét megállapító legújabb törvény ezen meglőzetésének alapja, a szárazföldi és tengeri háborúk közti természetű különbségben van.

Ha az előbbiekben az ellenséges ország lakossága jobb bánásmóddal részesül, s a rablás

A munkácsi vár.

(L. szöveget a 410-dik oldalon.)

tott. Serege a legrozognyobb vidékeken sem látott szükségét, tibornoktársainak, kik őt elveit követni nem akarták, vagy nem tudták legnagyobb bűnűlálására. „Semmit megértés nélkül!”

Rájádom, ezen elv a krími háború alkalmával sem szolgált a hadviselő hatalmaknak irányadón. Moldvára és Oláhországban az orosz sereg érdékeltlen papírral ízeltet, s a szabálytalan török csapatok a legsajnálatosabb kilásozások követték el. Csak a törökök szövetséges hatalmak közt vált törvényűvé a békés magatartás lakosság vagyonát és kereskedelmét, legalább a szárazföldön bántatlan hagyni. Így az egyesült flotta megjelent bír Odessa előtt, de pár lővé után tovább vitorlázott. A gazdag kereskedő városban majd minden ágyugolyó és bomba angol és francia árukrattárt talált és rombolt.

tette magát a magán tulajdon kármentesítésére. E szerződés 23-dik cikke így szól: „Ha a két szerződő hatalmasság közt háború ütne ki, szabadságukban álljon a másik fél államában lakó hazai kereskedőknek kiváltságos kiváltságos beszedésére és ügyeik rendezésére még kilenc hónapig azon államban maradni, annak megtűrtével teljes szabadsággal utazásnak, s jogokkal mindennehézzé és akadályoztatás nélkül magukkal vibessék. Nők, agok, gyermekek, minden tankar tudósai, vendégfősök, művészek, gyárosok, halászok, kik fegyvert nem hordoznak, s városokban, falukban, vagy általában megerősítetlen helyeken laknak, egyszerűen mindezek, kiknek bivatása a létél van kapcsolatban, s az emberi nem általános hasznát célozza, viszooyos foglalkozásaikat szabadon folytathassák, és sem személyökben sem háztartásukban semmikép ne terheltsenek, javaik fél ne égettsenek, vagy akármiképp meg ne rongáltsanak, sem pedig földiek ellenséges seregek által, melyek azokat a harc eseményei folytán hatalmukba velték, össze ne tapostassanak, ha azonban szükség esetében hadi célokól valamijük elvérték, az nekik méltányos ártban megértítsék.”

Jóllehet e szerződés a harcsozkókóban jelentékeny előhaladásra mutat, annak Franciaország háborúiban, a forradalom, s az első eszázrás idejében fájdalom, sem sok példára akadunk. Ott e tekinetek, lehet mondani, visszaesés történt. A rablás és fosztogatás, a zsarolás és hadi adók Európa nagy részét kizsárolták, habár akadtak tibornokok, kik becsületbeli dolgoknak tartották a magánbirtok sértettségére szigorúan fellépni. Ezen

és fosztogatás a mennyire lehet távol tartatik, annak oka mint mondva volt, a hadseregek magánérdéke. A hadi hajóknál ellenben nem ismernek oly közvetlen és személyes érdeket, hogy az ellenségés alattvalókkal és vízen lelojzavakkal hasonlóan járjanak. Ők nem tarthatnak attól, hogy a megtámadásnak fők adnak hajlék meg ádát, sőt a kereskedőkötök, kiknek haljól és áruát elszedik, harcminiveteleik és élelmezeteiük megakasztását nem várhatják. Ha pedig a kereskedők a kereskedés szempontjából maguk is ha-

dihajókat szerelnének fel, a hajóraj ezektől sem félhet, mert a tengeri rablók közönségben félnek megtámadani a hadihajókat.

Ehőlfől látni, hogy csak a semleges hatalmak kezdenívörösen mulik, hogy a tengeri harcsozkások is, mint a szárazlúk, megváltoznak.

Azonban, habár a hadaköz seregek viszonya a vízen más, mint a szárazon, az ellenségés magánégyvön kivételével, a hajórajoknak is érdekükben áll. Ha ez érdek nem is oly közvetlen s mindjárt

szembőlöt, eltagadni mégsem lehet. Ha ugyanis az ellenség tengeri kereskedelének megrottására irányzott vállalatok köztössé összehasonlítjuk az elvett hajók és áruk, szóval az összes szákmány értékével, a legkedvelelőbb eredményekhez jutunk, amaz jelentékenyen nagyobbak mutatkoznak, mint az általa szerzett nyereségek. Feltehető előnyös volna tehát a szárazföldi harcötörvényekkel a tengerieliek is öszhangzásba hozni.

— y.

Tíz nap története.

— Dec. 6. —

Szeretjük vagy nem: a cirkus-kérdés sokkal több zajt üt most fővárosunkban, meggyőzően mellözethetők. E „újös” hónap elsőjén csakugyan megkezdődött a nagy hajrá-vervény, s a Belezny-cirkus és főúszkerék ügy lovarda tetején lobognak a zászlók, mint szöbelen legny szármáyak — nehány önyfi tövöltsébol — egymást fenyegetnek.

Emlékeznek önök kétségkívül a „Nehéz idők”-ben azon eredeti rajzokra, melyeket Dickens adott a „Jovas koldusokról”, kik kétségkívül igen sajátzserű, s néméleg részvétlenülöt csoportok képeznek. Ez „úttólvonal” nép, mely egyik országból a másikba vándorol tarka bőrszíccsel, vagy tollas sisaksíjjal s mythologiai jelmezeivel, tell van eredeti alakokkal, elég alkalmas anyagot nyújtvn ék az oly írónak, kiknek muszájjaik — humor, e esodátalos tündér, mely egyik szemével sár, a másikak nevet. Vanak köztök bizony aszonnyok férjfeikkel, s nyole vagy kilenc — kí tudja, hol születtek — gyermekekötök, kik ha szükség van rá, az anyagokat és Kupidókötök ábrázolják. Furcsa nézni, midön köztük az egyik esáladaty a másik esáladatyát egy pózna végén sülyegezni; a harmadik esáladaty pedig az előbbi kétfelelőt gúlt csinál, melynek tetejét egy, talapját pedig kettő képez. Mindenki esáladatyá tud golyókon táncolni, palackokon állni, tányérokot forgatni — nyargaló párjakötök látán, — valamint lovagolni, mindenben átuigrani és semmi előli vissza nem retenni. A esáladatyák pedig tudnak kötélen táncolni, számos zásznak ötszínki, nyervegelen lovakon ugrálni, s egyik sem állítja lábat mutatgani, pompás öltözötében, hamisan csillogó selymekben, Diana felhőjával vagy pedig Flora virágösorával. Mind csupa ragyogó alakok este, mely a nappal kiméletlen világlátás mellett nagyobbára pongolva s háztartásukban rendellen, de mindamellett viláám és sajátzserű teremtesek.

Komoly foglalkozásokhoz szokott emberek, kik nemcsak néző, de tudnókötök is, igen különös elfoglaldni, hogy egy nagy csoportnak egész életfeladatát e groteszk mutatványok, sőt martaalkötök és egy esomó abroncs könnyű ötszöke sate képezik.

De ne akarcunk oly szöbükkel lenni vétek szemközti, mint Dickensnél „a komoly terek emberé”, s jussön eszünkbe, a mit ennek Mr Slery, a rekord igazgató mond:

„Az emberek néha mulatni is akarnak, squire; nem dolgozhatnak örököt, s nem is tanulhatnak örököt. Gondolja feltehetően a legjobbat, s ne a legrosszabbat. En egész életében a műlovgással kerestem kenyeremet, hanem azt hiszem squire, az egész dolog philosophiáját kifejezem, ha azt mondóm squire, gondolja felötök a legjobbat, ne a legrosszabbat!”

Hajoljunk meg mi is most e philosophia előtt, s miután Troost és Suhr arak napokint szintén nagy tömeget mutatlnak, s egyébbel nem mulattathatják, mint a mit egész életökben tanultak, szöjünk valamit mutatványokról.

Mulkör röviden emlíonduk már, hogy e két lovardaigazgató örökös versenyharcban áll egymással, s ha az egyik valahová készül, a másik nyomban nyákra megy.

Eleinőt az beszéltek, hogy Suhr nem jöhöt, mert a csehök ötvérásának maga is cselelő jár, s eszüköltölközök kütökötök eszöjök ottani hitelözögöz. E körömdölyt hallva, Troost társalata egy nap megjelenni, s kihirdetve első előadását. Ugyanezre a nagy Suhr is megérkezett, s ő is tenen hirdetve a nagy „nemzeti” díszelőadását. Tehát két cirkus egyszerre, még pedig egymást tövöltsözéségében. Nem!

susogták az emberek. — Troost előadását leöltötök; s valóban nem kis fáradságba került, míg a versenyyög igazgató végére is kieszközöl, hogy tartanb nehány mutatványt, délutánokint, — négy órakor.

E szerint ma két cirkus gyönyöröségében uszunk, s meg van a ritka alkalom, hogy kétötök bírákötök léphetünk föl: melyik jobb a kettő közül? B sorok ideje fözünni megvallja, hogy nem éri maguk észön illetékes bíróknak, mert elég fogkönygtalan volt: világléteben soha e nem ragadottát a ripülöt amazonok kezeslejtöri-pöretti-jéi által, sőt oly kevés érzékkel bír a hypologia magyarább ágai iránt, hogy midön egy-egy tökéletesen idomított párja (példül a Troost „Columbus”-a) a szökekkel úgy bánik, mintla sajátján nem is lábai, hanem kezei volnának, esodákozás helyett midig azon sajátközök: szegény állat, mennyire kímözöttük, míg végre csakugyan betanulta e természetíz nem igen illi mütéket!

Egy északi közömdzés szerint: kí egy tyúkötököt láttam, az valamennyit látta, Köröbültét ezt lehet mondani a cirkusokról is. Mindenütt ugyanazottu ölkötök, tempök és pas-k, ama kí szinpadon, melyet a lovas lapos nyerge képez; ugyanazottu bárré-úgrások, galop-völgtö-ök, magas iskökötök, löhönát való vetközések, tarka ponyvák, szalmapapírral bevont abroncsok, bohókötök fogások, élekek, ostopaptagások és kezeslejtöök. Csak a személelök és párjakötök változnak, — a látvány soha. Legfölebb az ügyesség, szabotság, külső dísz és nagyobb viláozottság: ezek azok, mikben a társaságok egymástól különböznek.

Mi a közözt illeti, általában a vélemény, hogy ebben a Troost-cirkus felütüljön a Suhröt, kisebb társaságban ugyan, de egykoröltöbb lovassal; kevesebb párjap, de jobban idomítottak; szöbükkel jelmazatra, de sokkal fejesebb.

Azonban a szerzene ezúttal nem ott van, a hol a jó vélemény, mert míg a Belezny-cirkus első előadásán midig nagyobb volt a hídeg, mint a közönség; addig Suhr ötször nagyobb nézőtöreeire alig lehetett bejutni már — hét órakor.

Öröküfi gráciákit hiába keresnek akár az egyik, akár a másik fövenyén; az amzonok, kik most e két helyen nyargalásznak és mosolyognak, rég ideje gyakorolháják művészetöket, (adjuk meg az egyszer nekik e izes nevet) s így ha a szivet nem bájolják is el, de legalább a remegéstől megmenekenek. Eleget lovgolhattak már, hogy lo ne esenek! gondoljuk magunkban, s egész biztonság nélkülözük. Eleget lovgolhattak már, hogy lo ne esenek! gondoljuk magunkban, s egész biztonság nélkülözük. A nagy gyönyöröségert ezt is türnünk kell.

A társaság egész személyötörölöt egy-egy esütán nem igen szóhaltnak, csak egyesekötök, a kiket látni alkalom vala.

Troost Virginia asszony többe nem fiatal, de érdekes vonásokkal bír, s megtanulta a mosolyt, mely elég jól áll arcára, kivált midön párjapja sebesen nyargal, s nem engedi meg, hogy e mosolyt hosszasan nézhessük. Nem is oly karcsu, mint egy nyájd, de annak nyögött érdeme, hogy mégis oly könnyöden szokik, mint egy antlope. Kifáradhat az abroncs-ökökésében, s mikor már szétszakagott vagy egy pár száz iz szalmapapír, akkor is folyvást ugrálját az ügy karaként. A tömeg tapsol és söltög, Troost Virginia asszony pedig hajlong és zöndög — boldog.

Charlon asszony igazi francia nő, kí gömbölyöslök alak, kerek told ar, fekete szemekkel, és piaci lábakkal. Ez is egymás után sözködi át a tarka zásznakötök abroncsokat, de néha mégis meglétszik már rajta, hogy titkos öröbän nyugodtabb életről ámdozhatik.

Verdier a „Cirque Napoleon”-al, a római lovagjátékötök nagy kí párjapával igen szabotsan és könnyöden mutatja, Simaun kitünöen lovgolja a magas iskolát, s Pierre Neuwirth — nyervegelen fehér lován ügy völgtöereikötök, hogy a karzat valamelyik bönabón ember hátrán egy cifra ördögöt gyaníthat benne.

„A jeu de la rose” — a társulat mötök, kellemes látvány, melyben mindenki le akarja szakítani magának két árba vállözését, könyönyű hajlongásokötök, zai és vére me gyözömi mosolyok közt.

Meg kell még emliteni a Mariani tésvölgtöereket, kik igen egykoröltöb acrobáták, és Engelt, kí-ég felöt fordított talpajával egy nagy horlöt tünölkötök a levegöben, néha a legnagyobb sebességgel, a nélkül, hogy lejenék.

Az se szabad elfelednünk, hogy e cirkusnak általában igen magyar külzönye van, az oldalszöbök nemzeti szalagok folyják körül, a menyezett háromszöni fátöbölök áll, s mindenütt magyar kí zászlókötök, cimerek és régi ösök arckepei, melyeknek némelyike oly haragos, mintla az járna eszöben; mielőt mégiesen más lovagjátékötök láttot akkor, midön még él!

A lovaszemélyzet szintén pompás magyar öltözöket visel, vorús állatát arany zsinórán, s kivált Simaunnak — e mesteri idomítónak — igen jó áll, midön párjapját dölgegen megüli, az ezüst süttös jól dolmány, a vorús szék nadrag, s a köcsögtalás magyar süveg.

Ily díszes látványt a Suhr-cirkus nem igen nyújt, s valamennyi mutatványát két legötöbber ér Nagels és báimák bámulatos örgövyakozata, midön „Ilyus és Laomedon játéka” ábrázolja. Mint hánytja talpával a kí lökötök, kik a levegöben bukencelnek két hánykun, vagy ivetek írnak, s a szöföld fölé helytö gyakraan egy másik hü viláán állnak meg, oly modultalan szabotsággal, miatha egyszerre kövö váltak volna! Ez zajosabb tapsokötök arat, mint akár Suhrné asszony, akár Ducos kisasszony merész ballon sökzösei.

Enyi, — s talán untig elég, — mit e két lovaköröltö arkanturkúni, meggyöze meg, hogy a nemzet színbíz, mely égen köztök áll, a mai napig nem éri meg köztökötök hadtsáknak, mert minden érdekesebb előadásök szünetek le van.

Az igazgatóság elég eszközell rendelkezik, hogy továbbra is biztosítsa magának egy sikert, s ha személytelle megötö vendégekötök is nyhereti, mint közelebb a régi jó Füre di ál, akkor nem tartnát a cirkusok harogsó zajotól, melybe a komolyabb közönség úgy is csakhamar belöt.

Mi történt meg az elmöt napok ál?

Egy kamark koncert, Hiller és Mendelsohn egy egy művével, s az egyetemi dalárda müködevelöl hangversenyre, melyben szép fiatal hölygek keszörzöttö láttuk a közremökötök köztöt. Most egy hangversenyre énekelték Egressy Béni egy pár szép dalát, nehány hét múlva azon táncvígalmak keringöz csillagj lesznek, melyeket az ifjúság, többi közt a jogászok terveznek.

De ne süssünk előlegezni a jövöt történetéböl, s ne ölevegötlönkön gyászejentés fekszik, mely egyik fiatal pátyvársunk korai halálát hirdeti.

Mindnyájunkat elszomorított, mert egészen váratlanul jött a gyászírás, hogy Beinczky Emlil barátunk pár percnyi betegség után, az Emlilbörtében Törtelen meghalt. Mindenne inkább gondolhatnák, mint arra, hogy e 26 éves ifjú, kinek szíve és aere mindíg a szeretet, vídamság és életkedv sugáröltö ragyogott, oly korán elfog hagyni minket. Halála előtt még két nappal éppen e sorok írójához küldött leveleiben a legteljesülöb hangon festö a esáladó élet örömeit, a falusi élet báját, és

irodalmi törekvésű a szeretet és boldogság közepe. Egész tavasz mosolygott sorában, s ki hitte volna, hogy erre oly hamar a sír rideg tele következzék! Igazán azt kell mondanunk, mit Petőfi éltet és után anyian ismételték már a csüggedés és fájdalom keserűség hangján: „haszontalan história ez az élet!”

Sajnálom, hogy ez szomorú idézettel kell bú-

csút vennem e lapok olvasóját, kiket közel három év fölött minden té napban folkeresek.

Utólsó! ennel az egész ember nyelvből alig van fanyarabb és szomorúbb szó, s én ezuttal fölviselt a szó hatása alatt írтам jelen közleményemmel, melynek folytatása a lapokban majdensköltő, s kétségkívül avatottabb kezekből következik. Nem hiába, hogy nekünk is tollunk n, a

melylye mozognak, de hasonlítunk is egy kissé — a költőz madarakhoz, melyek gyakran, ha időnyik egy helyre lejár, más — talán rájuk nézve melegebb — éghajlatot keresnek. Én is, — a szerkesztővel együtt, — ezúttal a mi új „Hazánk”-ha kollözóm.

Vadnai Károly.

TÁRCA.

Egyletek és közzintetetek.

* (A magyar tud. akadémia) matematikai és természetudományi osztályainak utóbbi ülése sok érdekel hit. Először egy fiatal tudós Corza n G á b o r tartott székfoglaló értekezést. Az új elemző történeti fejlődés és alapvonalai-ról, s a tárgy-ról nemcsak szakavatottan szólt, de érthető és csinos előadással. Utána Divald Adolf, a jeles „Érdeszeti Lapok” szerkesztője foglalt helyet „a természetudományok és értekezés” c. értekezésével. Ebből érdekes volt főként, melynek befejezésül Erkövy A. fölvázlása szólgalt: „Az erők, mint eszösi tényezők a síkon.” Végül Wagner V. mutatott egy számoló pényt, mely a francia Thomas falimányra, — A történetudományi osztály ülésében (dec. 5-én) Thaly K. ismertette az Andorka-család által az akadémiának ajánldkozott cödeket. Henszliann Imre pedig több régi számláit tempörrel tartott fölolvastat.

* (A nemzeti muzeum régiséggyűjteményén) újabb két érdekes tárgyat kapott. Egyik egy négy láb hosszú templáros kar, melyet a Balatonon találtak, és Somogy megye főispánja küldte be. Másik: egy hét helyű hosszú bronzéda. Ezt a Tiszánál lelték, s báró Meszina Ferenc küldte be.

Irodalmi és művészeti mozgalmak.

* (A „Budapesti Szemle”) új folyamára, a jövő év folytatásáig I—X. fizetve előfizetés nyilatkozat. A derek vállalat tehát nem szakít meg, sőt, mint az előfizetési hírtöredék elolvastat, új lível többet fog tartalmazni, mint a múlté. A szerkesztő Csengery Antal és Lónyay Mányóbert együtt fogják szerkeszteni és kiadni. Az előfizetési díj maradt régi, egész évre 10 ft.

** (Ráth Mór mint könyvkiadó) igen jó nevet, s valóban érdemeket is szerzett már magának azaz, hogy irodalmunk magasabb színvonalán levő művek közzéadását és terjesztését tűzte ki feladatának. Vörösmarty összes munkáit ő adta ki, Szalay László több rendbeli történeti műve nála látott napvilágot, s már négy megkezdett műve történelmi tárgyú, s ama romantikus költséges művet, „Magyarország családai”-éig mindig folytatja. Most ismét egész csomó felszökni jelentek Ráth Mór kiadványaiából, s csak azt sajnáljuk, hogy a könyvtelre egyszerűsáradt árak is nincs folytatva, de ez nem baj, mert ha olvsónak aközöl megrendelést tesznek, póstai útlevél útján is megkérhető. E könyvek következők:

- 1. „A Hóra-lázadás története.” írta id. gr. Teleki Domokos. Becses adatok ezek Erdély történetéhez, s mint korrajz és a József császár idejéből iszonyatos oltak lázadás történeti háttérrel festett képe oly fontos olvasmányt képez e könyv, hogy az olvasó alig képes azt kezelni letenni.
- 2. „Bottány János” kuruc tábornok életiratainak első füzet (ára 1 ft.). Írta Thaly Kálmán. E könyvről már alkalommal hosszabban szóltunk.
- 3. „Ember kiirato a magyar kereszténység első századából” fordította Szabó Károly. Ára 1 ft. Ráth történelmi könyvtárának (8da anyagosa) — Roger kritikája, sőt érkeles folytatása.
- 4. „Az egészség négy érkeles folytatása.” E. K. Lipcsei bonczár utáni a magyar nép egészségéhez alkalmasra, s a szövegbe nyomott 38 ábrával, „egy kötetben. Az I. kötet az egészséges ember teste, műveltség, 2. kötet a testi egészség fenntartására, s a 3. kötet a beteg test ápolására, s a 4. kötet az ember szaporodásáról szól. E mű a székletnek, leltsékeknek és tanítvának van ajánlva, mint a kizárólag jövendő nemzedék számára fekszik, s a kitöltő az emberi nem szeméti és erkölcsi tökélyesbítését leginkább várhatni, hanem sokat tanulhat abból más állás ember is.

5. „J. Napoleon sz. Ilona szigetén,” ára 1 ft 20 kr, s

6. „Waterloo,” Thiers M. után franciából fordítva, s mint látszik, valamelyik jobb tollú írtaál. Thiers — ha szabad magunkat úgy kifejezünk, — Franciaország gyémántstíln történetéről, mert a mit a történet többjében más műveiben, azt szakadadan tanulmány, hiteseles adatok, s az emberi lélek mély ismerete szagalmazta, s a kor és az egyén, melyet és kit é megírt, mely fest, oly nagyok, oly tanulságosak s oly annyira páratlanok a világtörténeben, hogy valóban orvondéknak kell, midőn illő munkánk hazai nyelvünkön való megjelenését üdvözölhetjük.

7. „Napoleon Lajos ifjúsága” Történeti korrajz, Herbert Lucian után fordította Szabó Richárd, 10 füzet, 6 ft. Ezen érdekes, könnyű műdorté, de a mellett történeti műmunka, oly író műve, — mondja a kiadó, — ki Napoleon Lajos életét új óta tette alapos és kimerítő tanulmányra tárgyalt annyira, hogy még azon helyeket is személyesen fölkereste, melyek életében főbb szerepet játszottak.

** (Madách „Ember tragédiái”-jának) Dielte által eszközölt német fordítását megjelent. A fordítást Butenz átnézte, s Deák Farkas előszó írt hozzá.

— (Rousseau művei magyar fordítására) Szűsi Károly aláírasi főlviást bocsátott ki. Ötötaz aláíró felezi a kiadás, s biztosítja a nagy művek: „A vallomások” „Émít” az „Uj Helyes” és „A társadalomról” írt megjelölését. Az aláírástok a fordító dec. 15-ig kért neve alatt (Pest, 3 db utca, 4. sz.) bekdelték. A négy nagy műre az előfizetési ár 12 ft lesz, mely két, vagy négy részletben is letehető.

Budapesti hírek.

Az „Ország Tükre”-t előfizetőihez.

Midőn az „Ország Tükre” szerkesztésétől ezen szót megjelentével visszalépek, költésségemnek tartom a közreműködésüket öröstenlő felajánlott munkátsáknak igaz köszönetemet kifejezni.

A jelen felővi folyam utolsó számát az „Ország Tükre” ezúttal szerkesztője, I. Gyárfás Ferenc úr vállalja magára.

Az előfizetési főlviásban ígért jutalmakkal Gyárfás Ferenc ur igérkezik kiegyenlíteni. Így az előfizelő község irányában minden további kötelezettségtől fölvimerte érgem szakmat. Pest, dec. 10-én 1864.

Szokoly Viktor.

A jelen évnyegre ígért jutalomképet illetőleg.

Örömmel tudatjuk az „Ország Tükre” mostani előfizetőivel, hogy azon Barabás állal rajzolt, s mostani programunkban enlített pompás nagy képvel, melyet mi szintén jutalomképek című állítottuk az „Ország Tükre” mostani előfizetőinek, akár lesznak továbbra is előfizetőik, akár nem, annál nagyobb készséggel fogunk szolgálni, mivel nagyobbbrést s mostani előfizetőknek akartunk e drága képvel kedveskedni.

Mint hogy kivétel nélkül minden újevi előfizetőnek fogunk szolgálni jutalomképpel, természetesen következik, hogy azon mostani t előfizetők, ha jövöre is szerencsétlenül fognak, akkor ismét kapnak egy képet, melylyel aztán a job barátoknak vagy rokonoknak kedves ajándékot tehetnek.

Pest, dec. 10. 1864.

Gyárfás Ferenc.

— (A Zilahy-akadémia) dec. 8-án ment végbe a muzeum díszteremben. Először művészeti érkek veztek részt az emléktűnyelyben, s a nem nagyszámú, de lelkes község mindnyájukat igen jól fogadta. Carina k. a., Erkelőt kísérve, Pauliné, Hofbauer Zsófia k. a., Fűredi adták elő az énekrészeket, s melletők említhetebbül a műkedvelő Petkönyök ass. zongora- s Allaga G. gondnokajátékát. Az egyetemi dalokra kardalokat énekel. Noszlói k. a. szavallata régiónról szószlote miatt cimaradt. Félélnék gyűmrüháha öltözve adta Zilaly K. hatytudját: a „Hajótörök”-et. Végül Dalmady Gyözö nagy háttással szavallta el „Zilaly Károly emlékére” írt szép költeményt, melyet itt közlünk:

Láttuk lelked szíllj hatalmat,
S eget ostromló harcalt;
Bannalatt pillantottak rád
A kemény tölgy, a durva szelit,
Mint egy Tüán, egy júrta ment,
Jelégd volt: fól, bárhogyan!
Vilámlat a dörgő égnék,
Bá visszaszúrta dáccsan.

Láttuk de bár ne láttuk volna!
Nem károk most betőve fód;
A szülő még most is lobogna
Biszatva a süzgeleztől.
Nem tudtad, hogy a halhatlanság
A kálhoz mily közel van!
Egyeserre kell í szűl benned a vág,
És sorsod im kor a halál!

Lemolon a sírnál... mit szólljak?
Könyvnyitól ázák a rúd,
Hadd folyjanak! Oh bár méltóság
Megratlatának velök.
Az alkalm, a meggyőződésnek
Könyvnyek itt érték velén!
— Meheknek már utján a széknek,
Vert had gyanant, vezterlén!

De nem! könyvt a szem ne ejtsen!
Mint fűrt csted harc között,
Még ott volt a fegyver kezében,
Mídon eréd már megörbött.
És a hűség, ki oképp mult hit,
Volt sora bármily szomorú:
Nem könyvt kell, mely el fog mulni,
Hanem fejére koszoru.

En végzet azt! Mig alkalm vannak,
S tettyvgy dadag az ereken,
Mig kitértök harok vivatnak,
Híttelen bár a gyözelem!
Mig a hir és a halhatlanság
Csodákra lelkesítenek;
Addig a föld búzské marad rúd,
Hogy az ember töle érre!

— (Sebes Emil +.) Sebes szék. Jankó Terézia, maga és számos rokona névben szomorított szivvel jelenti szeretől férjének Zilaly Sebes Emilnek é véletlen eset által történt egyenlőskülmet. E véleletletről a „Sürgöny” a következőkép írja: „Mult hó 20-ka óta a pesti helyőrség kórházban a betegok lözt lével polgári foglyú Sebes Emil dec. 2-án délután 2 órakor, midon sötétben a kórház kertjéből egy dezakabertben keresztül, az ugynevezett Örcy-kerthe székési szaradékkal átgázolt, az őt kísérő vezető, betegapó és érközlegény által költésségérősen földeztővén, a vezető istályban elkövetett erőszakos ellenszögek után, az őt által agyólvetett.”

— (Az akadémia új titkarság jelöltjei) A „Wanderer” pesti levelezője az akadémiai titkarság új jelöltet jelenti: Csengery Antal, Arany János, Lukács Mórícot és Rónay Jácintot. Az utóbbiök megjelözi: nem lehet köztök, hogy illomus uton a kormányán is kieszközölhető lenne, miszerint a házánk vissza lehessen nyerni e valóban kitűnő férfait. Ugyanezen levelező helyesli a P. Naplo” indítványát, miszerint jövöre két akadémiai titkár választassák, kik közül az egyik a történet- és nyelvudomány, a másik a természetudomány s matematikai osztályok teendőit végezné.

— (Az egyetemi daleyektől hangverseny) Dec. 4-én a nemzeti múzeumban díszteremben tartották meg. A hangverseny nagyobb részből kardok képezték, melyekben több műkedvelő hájlyra is részt vett. A solo-részek is érdekesek voltak. Szalay Erzsé k. a. Székely Imre egy kitűnő kottírtánványa, igen csinosan zongorázta mesterséknél ábrándjait. A Mandelschlön „Ruy-Blas” nyíltányt Kis Irené és Güney Erleka k. a. a Mutschenbacher V. és Puky Gyula sok gyakorlatiassággal adták elő, s a zajos tapsokra ismételnők kellett. Még nagyobb hatást tett R. Eszel Ilka k. a., ki Zilahy Károly eszmegazdag költeményét, a „Hajóőrök”-et szavalta értelemmel és sok megeléggel.

— (A nemzeti színháznál) Shakespearé-tól „VIII. Henrik”, „Julius Caesar”, „Othello”, „IV. Henrik”, „Hamlet” és a „Tevédések vigyátká.”-nak előkészülete kitűzve, továbbá Corneille „Cid”-je, az operák közt Mosonyi „Szép Ilonkája.”

— (A szerb „Beszeda”) Yuk Karadzies szimfóniáére közel 800 fírot jövedelméget.

— (A színháziképeze) aligazgatóján a helyt. tanács Gyulai Pál megérdemítette. Ugyancsak a képezéend Stoll, a visszerelőpé énektánót helyére Böhm nemz. színházi operai rendező van ajánlja.

— (Vámbery Armin) főosztáskba érkezett, s itt sok kitüntetésben részesül. Mivel magyarul Emich Gusztáv fogja kiadni, mivel már a szerződést is megköté.

— (A lipótvárosi bazilika építé- sére) gr. Ozikály János 900 fírot ajánlékozott; gr. Károlyi György pedig évenként 50 fírot ajánlott föl.

— (Erkel Ferenc) elvállalta a pilliamonai hangversenyei rendezését, s az előt ílyenmit hangverseny, a „P. L.” szerint dec. 18-án tartják meg.

— (A pesthüdán dalarúd) folyó hó 28-án tartják meg tisztújítási közgyűlést, melynek egyike eredménye az, hogy Zimány László dalszerzőt karrigazgatónak, és a közművek terén buzgó fáradozó Kariz Antalít kárnak választják meg. A közgyűlés folyamáról való kivonati jelentés később fog megjelenni.

— (A színházi bizetmány küldöttei) gr. Károlyi György, gr. Báday Gedon és Úrmanyi József urak Bécse utaztak, kijelentendők a legmelyebb közönetek a színházi ügyekhez, utóból megadandóit, és a színházi képeze megállapítását.

— (A pesti líportoronynak) kevéssé fényesgöt helyre való helyezése iránt megint tanácskozást tartottak, ezutal Károlyi György grófnál. E tekintetben az ér Pesten idözött gróf Barkócz János tanácsát is kikértekt, ki legjobbnak vélte, ha az ügyben a lehető legnagyobb küldöttgés járulandó Ó Felsége elő. Meg fog történni.

— (Erkel Gyula.) nemz. színházi karmester regénys magyar operán dolgozik, melyhez a szövegét e téren kövédező ismeret, tehetségés és szorgalmas baritonistás Ormai írja.

— (Eggenberger könyvkereskedése) a „R. L.” szerint a joghallgatokból segélyező együtlenek ajánlatot tett, miszerint az egyelői könyvtárt minden nál megjelendő jogi munkával megelégedőközandja. A jogászok meg — viszonzásul — elhatározták ott vásárolni szükséges tankönyveiket.

— (A pesti takarékpénztár) hírszerint a színházter és magyid-utca sarkán álló Szinfaele, a nemzeti kaszinó pedig a barstok tere és uritosa sarkán álló Jankvics-féle házat szándékoztk megvenni. Mindkét társulat a megveendő ház helyébe újat, díszesebbet építene.

— (Az új redoute-terem) 5000 ember fogadhat be, a karzat a zenekar számára a terem közepén lesz elhelyezve. Megnyitása jan. 17-én van kiáltásban. Kíol pesti ügyvéd és Ségér a „marokkói házi” felügyelője egy évre 15,200 fírtól bérelték ki.

— (Az adalásztörvény) építésze egy évre három évi. A faragot kövékből 110 ölmányre rakták le eddig a falazatot, néhol két sorosan. E rak-

partot a jövő nyár elején szándékoznak átadni a közforgalomnak.

— (A pestvárosi tisztikárnak) a létes egyzszerre öt halottja volt: Egri Ferenc tanácsnok, Mátyás Károly előfővárnagy, Szabienstein Antal számvevő és Becker Lórád városi tiszt, kik egymás után három nap alatt hunytak el. Az ötököt, Mátyás Lajos fővárosbírói tanácsnok szintén a következő napokban hunyt el.

— (Értesítés a „Magyar képzőmá- tálkozás” előfővárnagy számára.) Míntán lapom átválalásán újabb alkalomra tért kiöközött, új éven kezdve a „Magyar képzőmáts” az „Ország Tükre”-be olvadna, mínt annak legérdektőbb része fog megjelenni. Egész éves és fél éves tisztelet előfizetést beiküldött pánság feltelégig új éven kezdve az „Ország Tükre”-re; illető feltevével fogom kárpótolni Az „Ország tükére” mínd művészet kikéiltés, mínd beltartalom tekintetében új és fényes szemleli erők támogatásával gyarapodik, s nemcsak a lapomat támogatot jelesek, hanem a műirodalom, művészet, indomény és a szépirodalom teréről új erők, és pedig a legjelésebbek közt fognak közremöködni.

Pesten, dec. 3-án 1864. Maszák Hungó.

Vidéki hírek.

— (A késmárki ág. hitv. lyceum) nov. 18-án szép ánnepélyvel iltte meg Zrínyi Miklósnak, a költőnek, két százados halála emléket.

— (Huszt János) má. 12-én Rima-Szombathal meghalt. Egykor Petőfinek igen kedves barátja volt, s akkor és később számos munkát írt. „Ábránd és valót” címmel két kötetnyi beszélyt adott ki, Huszt Jenő név alatt. Szorgalmas levelezet a jobk politikai és szépirodalmi lapokba, és sok díces leírást közölt Bakonyi-val alvót alatt. Megyéjében különösen szerették, s 1861-ben közféléltetés útján újja megyei ügyészségé választották.

— (A debreceni jogakadémiá) nyilvánosságát felsőbb helyen elismerték, s az ott végett íjelt állományozka Pesten, N.-Váradon, Kassán vagy Eperjesen jelentkezhetnek az illető bizottmányban.

— (Szentgerliczei Zsigmond) sajmagyarósi jómódú földbirtokos Erdélyben, életmúgyától 30 éves korában, ér, míndön házasulandó volt, agyonlétte magát.

Kalföldi hírek.

* (Dr. Demme és Trumphy Flóra tragikus halála) már behizonyult. Csakohgy nem a genfi tóba temelkedett a szerető pár, hanem Osztráczsá mekkelével, mídön újabb vadak fölmerüléssel és öldözetéskéntöl örésültek. Nerviben a szállodában, havó nov. 29-én érkeztek, este eriket feljötták. Másnap reggel a hatóság szobájuk ajtaját felnyitatták, már csak két véres hullára talált.

* (Thackeray szobra.) Thekeranyak a világhírű angol regényírónak, a westminsteri apátsházban emléket fognak állítani. A mészközből báró Marchetti fog készíteni, s a káptalan elő helyét jelöli ki az emléké számára, ha a szobor Addison és Macaulay szobraival egyszerre lesz látható.

* (Ristori asszony) Alexandriában, jutalomjátéka alkalmával a többek közt egy borosyán-koszorút is kapott vert aranyból, s egy nagy rózsát csupa gyémántból.

* (Kovács-Voggenhuber Vilma) nemzeti színházunk volt drámái énekesgöt, jelenleg Stettinben van szerződötve, hol mínd hangyálva, mínd drámai előadásával igen meg vannak elégedve.

* (Platen sírja.) Platen pusztulóféiben levő sírjának helyreállítási L. Lajos hajó királyi 800 fírot utalványozott. Münchenben pedig egy bizottmány alakult, mely a nagy német költő sírjának körében tartású tiszte feladattá.

* (Hugó Károlyt) Párisban a „Moniteur” mínt olyan költöt mutatja be, ki Németországban némit hatást tett. Autómikál előadásá mínd hirdető van; jelészava „Illade send.” Tragedióidat mínden alakját nagyoksa játszani, Brutus egyen egy, mínt Lucretiát, és (Uz s ó vá.) Az amerikai kormány azon terrel foglalkozik, hogy úszó várat építsen, mely egyetlen lenne a szárazföldre. A tervek szerint az illető hajó 400 lábnyi hosszú lesz s 8000 árfolyat látkát el.

* (Gerardról) a híres orosz zslavna-dászról mínd rég az írtak voltak a lapok, hogy vízbe fullt, e hely terjeszen aplanat, Afrikából érkezett újabb tudósítások szerint Gerard az Afrikai partokon még most is régi szerződötvények elő, s hatalmasan pusztítja a sivatag királyait.

Vegyesek.

* (Michelet új munkája) Micheletöl Párisban egy új jelent meg: „La Bible de l’humanité” Szerkeszték e munkában — mínt egy emberiség összes kifejtéséidat mínden népek s idők szent íratából magyarázták. Michelet szerint, kivált a nyelvészet körében tett nagy szerent befolyásuk 30 századnál hosszabbtát a történelmet. Majd, a nemnyire ezt a kutatások engedik, a szerző leszáll a téval előtölök ütáknak íment föl-fírt melyébe, a Ramayánál, és az indások sok könyvével kezdi, hogy annak egyes mythonait szárazonok elő kövesse. Indus, perzsa, görög, zsidó, a keresztény hagyományok tarka csoportozásában, majd egyesével mínd májd összevegyet követik egymást, mínt végre az emberi igazság templomában találkoznak, mínt ezt már Proudhon is a szellemen és igazságban felismeri. Az igazság érzete — mond Michelet — nem lelene gyermek, kit tegnap találtak meg, ú őrök, és örökös, ki vissza-költököl régi jókba, ó háznak valódi asszonya. — Ki volt előtte? — Ó elmondhatja magáról: „Hajnálban születtem, Veda világlánál. Perzsa idő százaadában a nunka hósiságát elől képvisel tiszta erény valék. — Én voltam a görögök nemtéje, az emancipáció, e szavak erejénél fogva: Jupiter, a Themis: Istén maga az igazság!” — Ebből eredt Róma és a törvény, melyet máig kövészt. — Michelet szerint az emberiség, két nagy név részé osszik: mír új Zoroaster módjára. Egy oldalón állnak a viláosság gyökereket: az áríusok, indusok, perzások, görögök, hímekkel alárendelt törzsekkel a Rómákkal, celták, germánok. Az előt szlételte: a szemáit, — a szlétést som véni ki, — „ök az emberiségnek csak kisebb, másodmánya részét tezik, bár részben nagyok kereskedés és írodalom. Carthago és Phénicia által, az arab hódítókat, valamint azon másik sajátszereit hódítás által, mely a zsidó bíbliját ugyan nemfígje urává teték.” Jézusáltem Michelet szemében, semjégéves. És az emberiség nem telepedhetik meg örököl a kopár tartományban, hogy fakát bámúljon, melyek talán talvártétek. Nem hasonlítok a tészébe, melyek este a folyam kiszárad míndredez vezetnek: „Ígyvalt éte, ez egykor folyam volt!” — „Tengert óhajtsz te! szomszédok aholt tenger, s partjai gyéptől és kavics képezik! India roppant árnya alól, a Ramanya, az élet fájtól visszatevére, hol az Avesta e Nemelek shah a négy folyamát, a paradíszom patakjálval megkínált, megvallo, hogy itt szomszédok. — Nagyon becsülni a pusztát és Nazareth, s a kis galiláit tavakat. De nyíltan bevallva szomszadjom!”

A szerkesztő postája.

— Debreconen S. Enek: A levelet átadtk a kiadó hivatalnak; nagy hangsúlys bizni, de e tárgyban a szerkesztésnek kénytelen kezét mozni. E panasz nem áll elsáigetelen. Az ajánlózokara néve a mutatványzsámok; reméjük, hogy fog on ott tért találni.

— Károlyfehérvárra Sz. F-nak. A megbizteljesítésre utasítottuk a kiadóhivatalt, s eddig e comagunk már kézébe került juttatva. Az ígért teljesítéset várjuk.

— Pesten B. Anak. A mostaniakra is csak azt mondjuk. Ez alkalommal égy azért vagyunk véleményünkben szigorúan, mert tehetségöt látunk a szerzőben.

— Déva váromjál. — A munkácsi vár. — Újkorri harcokzárta, a szárazon és a tengeren. — Tíz nap

TARTALOM: Tolnai Lajos. — Az alvegi közháznál. — Nóta a Fakó Péter fiáról. — A szlétaini sóánknak Hamlet. — Egy kuruc tábornok. — Romeo és Julia. — A civilizáció befolyása a háborur és történetére. — Turca.

Mai számmunkhoz mellékelve van: „Elofizetési felhívás az „Ország Tükre” 1865-iki évfolyamára”; és Demjén László „Elofizetési felhívása Petőfi Sándor színezett arcképre.